

T E X T O S
O R I G I N A L S
E N C A T A L À

EDITORIAL

La riquesa dels pobles no es pot mesurar exclusivament pels índexs de creixement econòmic. Les Nacions Unides han introduït el concepte de desenvolupament humà des de l'any 1990. El nou paradigma del desenvolupament humà es compon de quatre elements bàsics: productivitat, equitat, sostenibilitat i participació. Analitzant aquests quatre aspectes del desenvolupament s'estableix un IDH (índex de desenvolupament humà) que permet classificar els països amb criteris diferents dels que s'havien aplicat tradicionalment quan la riquesa es mesurava només en funció del PNB (Producte Nacional Brut).

Una de les formes més interessants de participació democràtica és el conjunt d'associacions que actuen en sectors significatius de la vida pública. Als territoris de cultura catalana hi ha una riquesa notable en experiències de vida associativa. Les ONG catalanes tenen prestigi social i són respectades per les institucions i pels partits polítics. A Catalunya funcionen de manera regular la Federació d'ONG pel Desenvolupament, la Federació de Voluntariat, la Federació d'ONG pels Drets Humans, la Federació d'Organitzacions Catalanes Internacionalment Reconegudes (FOCIR), el Consell de la Joventut, la Unió de Federacions Esportives de Catalunya i milers d'entitats dedicades

a la cultura, a l'assistència social, al lleure, a l'educació i a la pau.

Hem volgut dedicar el nostre dossier a la presentació de l'activitat dels joves catalans i de les seves associacions més dinàmiques. Pensem que a la nostra nació, com a tots els països del món, la riquesa més gran és la qualitat de les persones, la seva capacitat de generar utopies, el seu nivell de responsabilitat ètica, la decisió d'autoorganitzar-se i de participar en la construcció de futurs més lliures i més justos. Els exemples que hem seleccionat mostren experiències de joves i d'associacions de joves que són conscients dels problemes del nostre país en el context dels problemes mundials i que intenten incidir en la so-

cietat de manera lúcida i solidària. Evidentment hi ha altres joves contaminats pel nihilisme, que també està present en la cultura occidental, o joves que s'adapten de manera poc crítica a l'esperit individualista i competitiu imposat pel model econòmic dominant. Però els pobles progressen si compten amb persones i grups que són capaços d'imaginació, d'innovació i de coratge. En el nostre dossier hem volgut donar notícia d'associacions de joves representatius de la més destacada sensibilitat ètica de la nostra societat.

Fèlix Martí
director

ART

TÀPIES ANYS 90: COSES FRÀGILS, MORT PERTOT, S.A.

Si després de la II Guerra Mundial, algú, una veu necessària, va preguntar al món com seria possible escriure després d'Auschwitz, ¿com és possible, en aquests anys 90 inaugurats per la civilitzada destrucció del Mur de Berlín, continuar creant paral·lelament a la creuada armamentista dita la Guerra del Golf, al genocidi de Bòsnia, a la matança de Ruanda, al foc que crema els boscos en terres sense guerra, sí, però en les quals el poder humà sembla voler conjurar la mort vivint sense diàleg amb la natura? La pregunta s'imposa i les creacions últimes de Tàpies hi diuen la seva. Mentre el món de l'art el reconeix com l'artista plàstic vivent més significatiu del segle, avui que tan pocs artistes tenen una manera personal i alhora transpersonal de dir per on transcorre el sentit del món de tots, Tàpies s'ha tancat aquests anys al seu estudi del Montseny, seralada boscana a tocar de Barcelona, a treballar malgrat tot. Malgrat el món i els anys, els seus setanta anys que han conegut tantes exigències del món de l'art: després de la guerra d'Espanya, després d'Auschwitz, després del 68, després de Franco, després dels efectes borsatils dels planetaris anys vuitanta.

Des del Montseny, Tàpies ha vist transformar-se la natura de forma infernal, envoltant-lo: la muntanya cremava, l'artista es demanava si el foc arribaria al taller, el televisor mos-

trava rengles i rengles de cadàvers a Ruanda, la gent de Sarajevo havia corregut com conills pels carrers fugint dels caçadors francotiradors i continua corrent-hi.

Un Tàpies, diria que constant i renovat, ha anat emergint. Treballar el vernís l'ha fet més directe, potser perquè el vernís és un element gairebé antitètic al Tàpies clàssic, que ha fet dels materials i colors durs i aspres la seva marca de fabricació. El vernís li ha donat claror, en gran part perquè l'ha obligat a ser del tot essencial i, així, permetre'ns apreciar la gravetat i la gràcia del seu dibuix. Un material i un color, el vernís de mel, que alhora el fa comunicar, el més directament possible que Tàpies pot, la seva fascinació pel Zen i les seves formes d'expressió. Actor d'ell mateix, del seu paper en aquesta segona meitat del segle que tant en contra va de les ensenyances de la seva primera meitat, Tàpies es refugia sovint en el pensament oriental, per a emparar-se, tal vegada, en la lleugeresa secular de la pintura que no pot deixar de dir, tot i l'abstracció aparent. Perquè, si la realitat té la forma d'un invent monstruós, en què hauria de consistir exactament el realisme?

Al costat del vernís llis, la bruta i espessa matèria. De nou. Les reproduccions no donaran mai l'abast de la densitat de l'obra d'artistes com Tàpies. En aquests últims anys la terra, la palla, les cobertes de llana

sense refinar, les sàrries... semblen criar en les obres del català. Com sempre en Tàpies, però encara més. Com si d'una escultura es tractés, una escultura fràgil que no es planteja quant de temps durarà, avui que tot crema i mor tan de pressa, les formes de Tàpies reproduïxen sovint els contorns dels cossos massacrats de la població civil en totes les guerres que ens envolten i que, així, tapats de qualsevol manera, veiem en fotografies als diaris i en imatges crues als televisors. Sobre tela i en escultura (*Embolcall*, de 1994; *Gran matèria amb petjades*, de 1992; *Xoc al front*, de 1991, amb la seva calavera que crida, com en Munch; *Cobert*, de 1993, plena d'aflicció, tendresa i enigma; *Sense pensar*, també de 1993, una escultura d'eficàcia extrema, o el *Perfil metàl·lic*, del mateix any, fet qui sap si a martellades; o *Entre les celles*, de 1992, que apel·la sense embuts a la intel·ligència i recorda que és en aquest punt del rostre on sovint les víctimes són assassinades), aquestes són obres que m'agradaria veure al mig de la plaça.

Perquè conjuga amb força imprevista les esperances i la matèria del Tàpies d'avui, els meus ulls es fixen en *Prajna = Dhyana*, de 1993, a qui aquestes ratlles acompanyen: tampoc ara la reproducció fa justícia a aquest cos femení tallat que en el quadre emergeix en un relleu subtil que es fa volum preny en el ventre,

un ventre que potser encara pot donar vida. Diuen que els cabells del sexe són del cap de Tàpies, i a mi m'agrada creure-ho perquè així el quadre sembla més encara una premonició urgent —els signes de la creu, senyal de mort en el vocabulari plàstic tapià, així ho semblen indicar—, urgent i anguniejada de les experimentacions genètiques, del futur imaginat pel present de la ciència, que en Tàpies és un altre motiu no sé si dir d'inspiració o, potser, d'implicació. La fortalesa de *Prajna = Dhyana* (una traducció a penes possible seria "Saviesa intuïtiva = Meditació"), cos obert que al melic té un trauc obert, dona a qui algú ha arrencat el cordó umbilical i la criatura, és una de les peces més vivaces del Tàpies que, en acabar el segle, continua treballant.

De l'abstracció, al concret. També ha estat en aquests primers anys 90 que Tàpies, nascut el 1923 a la capital catalana, de la qual forma part indestructible, ha tornat a commoure la ciutat. Barcelona, sempre en transformació, està farcida de velles forces culturals capaces d'alterar les primeres pàgines dels diaris locals per evitar que una escultura de Tàpies sigui instal·lada al Museu Nacional d'Art de Catalunya. Una institució que compta amb el romànic probablement més bell d'Europa i que, quan la seva actual remodelació acabi, serà l'últim gran museu renovat d'aquest greu i estimulante

segle. La polèmica del *mitjó* (nom popular amb què es coneix la peça, que ningú no ha vist sinó en bocet) no sols va ser una notícia cultural internacional el 1991, que algú entre els lectors recordarà; també és una

mostra dels dimonis interiors que l'obra d'artistes com Tàpies, estretament vinculats a la pròpia cultura i a la història, pot desvetllar en societats complexes com la catalana: en totes les societats i cultures occidentals en

definitiva que, quan atorguen fama a un artista, és com si li atorgessin un càstig, o una condemna —que l'artista sovint accepta. En tot això fa pensar un dels quadres en vernís, de 1990, l'autoirònic S.A., que inclou

la inscripció "SR. Antoni Tàpies i família S.A."

Sí, Tàpies continua convidant a pensar.

Mercè Ibarz

TRADICIONS

EL MITE DEL COMTE ARNAU: DE LA CATALUNYA VELLA A MALLORCA

El mite del comte Arnau degué néixer al Pirineu català, a les terres de la Catalunya vella. Allà brostà, en una data difícil de precisar, la llavor d'aquesta figura. Una figura que es concretà en dues manifestacions de la literatura de tradició oral: una cançó i una llegenda.

Sembla que la cançó no va sorgir com a resultat d'uns fets històrics determinats, ni de l'odi o l'ababança d'un personatge real. Ja el 1948, Josep Romeu i Figueras establí dos possibles focus geogràfics originaris de la cançó: els pobles de Gombrèn i Ripoll. Les seves variants més arcaïques es troben a Gombrèn, poble en el qual existia una profundíssima tradició que fa referència al comte Arnau. A Ripoll, en canvi, s'hi trobaven gairebé totes les variants, les més arcaïques i les de creació posterior. Finalment, l'estudiós es decantava per establir l'origen de la cançó a Ripoll —segurament a finals del segle XVI— i el de la llegenda a Gombrèn.

La cançó del comte Arnau és una balada: una cançó narrativa bastant llarga que tracta sobre un episodi dramàtic o commovedor. En català, les balades també són conegudes amb el nom de *romanços*. La cançó (balada o romanç) del comte Arnau pertany al grup de les cançons d'apareguts. Però al llarg de la conversa entre l'aparegut i la seva esposa apunten diversos temes que, després, originaran una gran varietat de recreacions literàries. Sabem que el comte Arnau és condemnat, que les flames de l'infern apareixen pels seus ulls, pels seus llavis i pels seus braços, en una simbologia absolutament medievalitzant. Hi apareix també la justificació concreta i real de la condemna del comte: Arnau va ser condemnat perquè no pagà les soldades als seus homes. El comte va incomplir un contracte. No va saber seguir les normes establertes en la relació senyor-vassall pròpia de l'èdada mitjana. El fet de respectar aquestes normes devia constituir a la

Catalunya Vella no tan sols una pauta elemental de convivència, sinó també un precepte inqüestionable. Els indrets on va néixer la cançó, en definitiva els llocs que eren nucli de la Catalunya naixent, es devien regir per un sistema ben complex guiat per les lleis del feudalisme. En una societat feudal, el senyor tenia el deure, almenys "teòric", de protegir els seus vassalls. L'incompliment del contracte era, doncs, inadmissible. I aquest és el principal tret que els versos de la cançó fan al comte maleït. Potser —ens movem en el terreny sempre relliscant de les hipòtesis— la funcionalitat de la cançó fou en el moment de la seva naixença precisament aquesta: el poble qüestiona la legitimitat d'un senyor incapaç de complir les seves promeses, que no sap pagar com pertoca el treball dels seus homes. Tal vegada per aquesta raó neix el personatge, una figura creada per representar una determinada actitud que és rebutjada explícitament pel poble. Catalitzadora del rebuig popular, a pesar de no perdre mai tampoc —curiosa contradicció— la seva fascinació, la figura d'Arnau pot exemplificar en un principi un dels trets definidors del poble català: la capacitat de treball col·lectiu i la voluntat de cobrar aquest treball. Si no es produeix l'intercanvi establert, sorgeix el tret més absolut. Un tret tan ferotge que és capaç de crear la figura d'un comte eternament condemnat.

La cançó del comte Arnau ens presenta la figura de l'aparegut, però també la del senyor feudal. Quan visita la seva vidua, Arnau s'interessa pels membres més immediats del seu petit feu: demana per la mateixa esposa, vol veure les filles a les quals voldria saber casades —tot i ésser conscient que segurament fou el mal ús que va fer de les seves riqueses el que n'ha impedit els matrimonis—, i pregunta per les criades i pels mossos. Condemnat a recórrer el món amb un cavall que sempre l'espera, fa una al·lusió també directa al que apareix a la cançó com a segon

tema de la seva condemna: les relacions sexuals mantingudes amb les monges del convent de Sant Joan, a les quals visitava a través d'un conducte subterrani.

Amb el temps —i el fenomen no deixa de ser curiós—, aquesta culpa, que a la cançó no deixa de ser secundària, esdevindrà el motiu central de càstig. En una societat que ja no pertany als paràmetres del món feudal, el tema de l'impagament de les soldades va perdent importància —es perd doncs la intenció moralitzadora— mentre que el de les relacions il·lícites del comte creix adquirint relleus inesperats. Un cúmul de possibilitats obertes als literats re-creadors de la història.

Aleshores sorgeix la figura de l'abadessa del convent de Sant Joan, personatge essencial en el mite d'Arnau. L'abadessa és també, emperò, un personatge camaleònic, molt sovint víctima de la passió que li inspira el comte i del seu tarannà d'home destructor d'afectes, de vegades és la seductora que és seduïda alhora, dona sotmesa a l'esclavatge dels seus desitjos. Tanmateix, és ben possible que existeixi una certa base històrica per a aquest personatge. Hem de dir que Sant Joan de les Abadeses és el nom que, a partir del segle XI, va substituir el primitiu de Sant Joan de Ripoll. El monestir va ser fundat pel comte Guifré el Pelós, el 885, per a una comunitat de monges benedictines, de la qual havia de ser abadessa la seva filla, Emma, que el regí des de l'any 898, aproximadament.

El tercer nucli geogràfic important on trobam localitzades dues versions de la cançó de *El comte Arnau* és Mallorca. Tanmateix, la diferència essencial entre les versions del Principat i les mallorquines no rau en l'aspecte moralitzador. A Mallorca ha desaparegut qualsevol al·lusió al tema de les soldades que el senyor deu als seus vassalls. La cançó es limita a incidir en el vessant terrorífic que porta implícita la presència de l'aparegut voltat de flames. Se n'ha

eliminat, doncs, el rerefons moral que no només caracteritzava sinó que també singularitzava la cançó al Principat.

La cançó i la tradició del comte Arnau devien existir ja a Mallorca a mitjans segle XVII. En el seu procés d'adaptació a l'illa, emperò, la tradició hi trobà l'existència d'un altre personatge llegendari, el comte Mal, a la qual es va unir. Històricament el podem identificar amb Ramon Safortesa Pacs-Fuster de Villalonga i Nét, comte de Santa Maria de Formiguera i senyor de les antigues cavalleries d'Hero, Santa Margalida, Alcudiola, Maria, Puigblanc, Castell i Tanca, nascut el 15 d'agost de 1627 i mort el 25 d'octubre de 1694. El tarannà conflictiu d'aquest noble, que subjuguà el poble i l'obligà a viure la seva violència, li valgueren el sobrenom de Mal. Per això els seus vassalls li aplicaren la cançó i la llegenda del comte Arnau.

Cada època ha parlat d'Arnau. Primer, des de les veus que transmeten llegendes i balades. A partir del Romanticisme, des de la paraula escrita. Per això els lectors, fills del seu temps, n'han sabut fer tantes interpretacions diverses. Perquè el nostre temps ens condiciona la lectura i ens fa cercar en el text escrit una mica del nostre món i de nosaltres mateixos. I aquí rau la força del personatge: en aquesta capacitat de despertar preguntes i de donar-hi mil respostes. Perquè Arnau no és una peça de museu, estàtica i muda, sinó que té totes les veus de la terra als llavis.

Com don Joan o com Faust, Arnau és conegut per una col·lectivitat —en aquest cas la catalana— que el sap reconèixer. Ha transcendit, per tant, un moment històric concret, un gènere determinat, i fins i tot cadascun dels autors que n'han parlat. Perquè el personatge, a voltes difuminat i inconcret com un fantasma, altres vegades ben delimitat i caracteritzat, és una figura complexa.

Maria de la Pau Janer

MANRESA HBF, UNA EXPERIÈNCIA DE JOSEPH BEUYS A CATALUNYA

Catalunya des de sempre, no solament ha estat un nucli de projecció internacional per als artistes, sinó que ha esdevingut un punt de referència ineludible per a alguns dels artistes més rellevants del segle XX. No és estrany, doncs, trobar vinculacions amb Catalunya a l'obra d'artistes com Marcel Duchamp, que s'inspirà en el paisatge català per a la seva peça *Étant donné*, actualment al Museu d'Art de Filadèlfia, o Francis Picàbia, que sempre reconegué la influència del romànic català en el seu treball i que, a més dels seus estrets contactes amb el galerista Josep Dalmau, impulsà des de Barcelona la revista 391. És significativa també la importància que Catalunya va tenir en la gestació del cubisme picassà o les vinculacions d'altres artistes internacionals amb Catalunya, com és el cas de Chagall a la costanera vila de Tossa o del lligam estiuenc de Duchamp, Man Ray i Richard Hamilton amb Cadaqués.

Un altre cas significatiu és el de l'alemany Joseph Beuys (Kleve, 1921 - Düsseldorf, 1986) que, després de superar una forta crisi personal, als anys 50, i d'un període de reflexió centrada en la lectura de les obres de Lull i d'Ignasi de Loiola, va sentir-se afí a les teories del fundador de la companyia de Jesús, paradigma de la "guerra interna" que l'home modern ha de vèncer per tal de reconciliar-se amb la seva pròpia espiritualitat.

A partir d'aquesta experiència d'introspecció, així com d'una visita a Manresa, Beuys va inspirar-se en la figura d'Ignasi de Loiola per a realitzar l'acció MANRESA, que va tenir lloc el 15 de desembre de 1966, a la galeria Schmela de Düsseldorf, i per a la qual va comptar amb la col·laboració del compositor Henning Christiansen (Copenhaguen,

1932) i de l'escultor Björn Nörsgaard (Copenhaguen, 1947).

Un dels conceptes detonants de l'acció MANRESA i clau en el pensament de Beuys és la necessitat de travessar una crisi existencial com a via per superar el materialisme. En aquest sentit, la disciplina i la militància de Loiola són citades com a referent en aquesta veritable reinvençió del cristianisme per part de l'home modern que pot assolir, d'aquesta manera, una autodeterminació. Totes aquestes premisses desemboquen en un dels conceptes més importants del projecte de Beuys, com és la noció "d'art ampliat", no tant com a teoria sinó com a configuració del pensament, l'única via que pot reconciliar l'home amb el seu vessant espiritual.

L'acció-demostració MANRESA, que esdevé un símbol de l'ampliació del coneixement, se centra en el tema de Crist com a principi de moviment i en l'home com a transportador de substància espiritual. En el plantejament d'aquesta acció, Joseph Beuys va prendre una creu vertical mig partida, recoberta de feltre, com a al·lusió a l'escissió i fragmentació de l'home actual i de la seva pèrdua d'unitat. Paradigma de sacrifici, però també de resurrecció, l'altra mitja creu va ser assenyalada amb guix com a representació de la part que l'home hauria de completar per tal de restablir la seva totalitat, tot instigant tothom a una experiència de renovació, a un restabliment de la unitat de l'home, a la recerca de la síntesi entre raó i intuïció, entre l'home oriental i l'occidental, a partir de l'art, la ciència i la religió.

"Cada home és un artista, si exerceix la seva llibertat i el seu capital, que és la creativitat", va afirmar Beuys. Emmarcada dins el corrent estètic de Fluxus, MANRESA és precisament l'acció que està en els ori-

gens de la plàstica social que Beuys propugnà poc més tard i que inaugurarà el concepte d'art ampliat i la seva etapa d'acció social, política i ecològica. *Manresa-Man-Reest*, que en llengües escandinaves vol dir *home que viatja*, esdevé un homenatge a l'home com a pelegrí, com a viatger ferit i, conceptualment, és un espai on és possible la transformació, el viatge i l'experiència de renovació. Una estació central de l'art i l'espiritualitat, en definitiva, una obra d'art total.

El 4 de novembre de 1994, la ciutat de Manresa va ser l'escenari de l'acció MANRESA HAUPTBAHNHOF, realitzada pels artistes danesos Henning Christiansen i Björn Nörsgaard -col·laboradors de Joseph Beuys- com una ampliació de l'acció/demostració de l'any 1966. Aquesta nova acció va ser concebuda com un "viacrucis", en el transcurs del qual es van recórrer diferents estacions: l'Ermite de la Guia, les Balmes del riu Cardener, el Pont Vell, la Santa Cova i l'església de la Cova, punt d'arribada de sant Ignasi a Manresa, amb la voluntat de ser un doble homenatge, a Joseph Beuys i a Ignasi de Loiola.

Guiats pels antics col·laboradors de Beuys, prop d'un miler de persones van unir-se a aquest homenatge que la ciutat de Manresa va voler retre a l'artista alemany i, d'aquesta manera, van seguir el recorregut per les diferents estacions de l'acció, presidides per un retorn al sagrat en l'art mitjançant l'ús del simbolisme religiós, a partir de les referències al caos i la creació, la multiplicació de la comunitat espiritual, la llibertat, la pau, la mort i la resurrecció de Crist, les ferides de sant Ignasi, els somnis i les visions.

MANRESA HAUPTBAHNHOF va ser un projecte coproduït per la Fundació Caixa de Manresa i el Centre

d'Art Santa Mònica, de la Generalitat de Catalunya. Reuní tot el material artístic: dibuixos, múltiples, cartes, fotografies i quaderns de notes de l'acció MANRESA, així com el procés de preparació de la lectura d'aquesta acció, MANRESA Hbf.

Amb motiu de l'exposició es publicà un catàleg amb el guió complet de l'acció, així com textos d'investigació de Friedhelm Mennekes, Harald Szeemann i Klaus-D. Pohl, entre altres. Paral·lelament es va rodar el documental *Braunräume* (1994) que recull l'acció del 1994 i el curmetratge *Manresa Hbf* (1995), ambdós dirigits per Manuel Cussó-Ferrer. Recentment, la documentació de l'acció MANRESA Hbf i el vídeo *Braunräume* han estat exposats en el marc de la mostra *Diaspora in context*, celebrada al Porin Taidemuseo de Finlàndia, al Museum of Contemporary Art de Sydney, la Govett-Brewster Art Gallery de New Plymouth, a Nova Zelanda i el Waikato Museum of Art and History de Hamilton, a Nova Zelanda.

Centrat en la figura de Beuys, el projecte MANRESA HAUPTBAHNHOF vol reivindicar la importància de la ciutat de Manresa i l'espiritualitat ignasiana en el context de l'obra de l'artista alemany, posant de manifest el diàleg Nord/Sud, basat en la irradiació de la llum (intuïció) que des de Manresa (el Sud) il·lumina sant Ignasi (el guerrer místic) vers el Nord: Copenhaguen, punt més alt on arriba la il·luminació ignasiana i el classicisme de Roma; i també el diàleg Est/Oest (Ostende-Àsia), capaç de fusionar en el marc del continent Euràsia, l'home oriental i l'occidental en una única espiritualitat.

Pilar Parcerisas

EL TALLER DE MÚSICS

Hi ha ben pocs exemples significatius del vigor i capacitat de la societat civil barcelonesa en la Catalunya postfranquista com la creació, consolidació i projecció nacional i internacional del Taller de Músics. Observant el fenomen des d'una perspectiva històrica, mostra una notable concordança amb la molt llarga i documentada tradició jazzística de Barcelona com a ciutat i de Catalunya en tant que país, i ens parla d'una lògica continuïtat. Però, si l'enfoquem sobre un pla temporal més curt, el de la vitalitat i estructures a l'entorn de la música popular en els darrers vint anys, caldrà valorar en l'aportació i densitat de la tasca desplegada pel Taller de Músics, certament molt elevades, la gosadia de l'ànima motora d'aquesta institució, Lluís Cabrera, i la de l'equip humà que l'ha envoltat durant 16 anys de fructífera història social i cultural.

Quan es fonamenten les primeres pedres del Taller, cap a la tardor de 1979, la indústria musical catalana està vivint un trasbals de no petites proporcions, que es materialitza en el trasllat massiu dels seus centres de decisió i producció a la capital d'Espanya. En lògica concomitància, la creativitat musical se'n ressent, els músics del país dedicats al pop i al jazz —dels quals la dècada dels setanta havia donat un ampli i sucós planter— emigren, hivernen o s'apunten a una forçada reconversió professional, que converteix bona part d'una generació artísticament truncada en una generació de professors. En aquells moments, a Barcelona, també hi ha un bon grapat de músics estrangers de diversa procedència, amb predomini dels sudamericans. Aquests últims són el nucli docent inicial del Taller de

Músics. I és aquest eclecticisme geogràfic —responsable que per a tots ells el jazz fos un port d'arribada després de viatjar a través de diferents cultures nacionals i trajectòries personals— el que dona al Taller un parell dels seus trets més distintius: el seu aperturisme i una natural tendència al llibertarisme ben entès. Quan amb prou feines porta mig any d'activitats docents, la creació del Primer Seminari de Jazz del Taller de Músics, celebrat a Banyoles entre el 26 de maig i el 8 de juny de 1980, trasllada al terreny dels fets la voluntat de permanent intercanvi internacionalista de la institució. Quan el gener de 1983, durant una setmana d'excel·lent bonança climàtica, se celebra la tercera edició del Seminari en un hotel de Castelldefels —vila costanera ben a prop de Barcelona— el missatge i la filosofia docents del Taller ja són del domini públic. Molts joves barcelonins i del seu cinturó, malgrat la seva observància pop o rockera, treuen el nas pels seus cursos i jams, ja que saben prou bé que al Taller és on viu l'esperit òrfic que els conservatoris alcanforen, i que la moguda està encara a 670 quilòmetres de distància. El Taller i les seves activitats i serveis han calat a la ciutat, al seu entorn, i no trigaran a fer-ho a la resta de Catalunya, a Espanya, i a força indrets de l'estranger. Avui dia funcionen al Principat de Catalunya més d'una vintena d'escoles que segueixen el model estructural del Taller de Músics, gairebé totes sota el control i gestió de músics que en algun moment passaren per les seves aules. El període de 1979 a 1983 és una fase tremendament dinàmica i mudable dins la història interna del Taller. A partir d'aquest moment s'obre camí una estructuració docent molt més reglamentada i complexa sota la

direcció del contrabaixista portuguès Zé Eduardo i qualla una generació d'alumnes que són, avui dia, el nucli essencial del jove jazz espanyol: els germans Rossy, Sambeat, Reinón, Cardo, Capellas, Gámez. Vindran després les Setmanes, les Mostres, els Festivals, la revista *Jazz Sí*, l'oficina de management, el segell discogràfic del Taller, i continuaran les classes, els seminaris, la integració en prestigiosos circuits internacionals dedicats a l'ensenyament del jazz i altres músiques obertes, sense que la multiplicació de fronts d'acció signifiqui mai una pèrdua del seu esperit de nucli dinamitzador de l'activitat musical en la societat que l'acull.

Des del començament ja es va tenir el bon criteri de denominar la institució Taller de Músics, l'apel·latiu més genèric possible, i si bé el jazz ha estat l'eix vertebrador de l'escola al llarg de tots aquests anys, han florit al seu si sòlides branques dedicades al rock, a la música afro-cubana i, molt especialment, al flamenc. I és en aquest últim terreny, el del flamenc, on la presència social del Taller de Músics ha esdevingut més essencial en la seva fase de maduresa. Un cop més, l'adequada combinació de treball intens, intuïció il·luminada i sentit comú il·lustrat han fet néixer i créixer a l'entorn del Taller una ruptura estratègica essencial en la creació musical catalana de repercussions i abast tan importants com difícils d'avaluar en la seva exacta mesura. Un cop més Lluís Cabrera ha posat en marxa la seva irresistible força de dinamitzador i catalitzador social per a retornar a la nostra societat el lloc que mai ha de perdre en un terreny tan essencial dins l'art musical hispà com és el flamenc.

La vinculació entre Taller de Músics i flamenc s'estableix com a tal i de

manera explícita des de les primeres activitats de l'escola. El 1979, ja es creen cursos de guitarra espanyola. A tots i cadascun dels Seminaris que es van celebrant, el flamenc ocupa un espai d'excepció, però la projecció a primer pla d'aquest immens cabal de creació artística té lloc cap a les darreries dels 80, molt excepcionalment després de la creació i organització del seminari Internacional de Flamenc Carmen Amaya, celebrat dins del si de l'Olimpiada Cultural a Begur, l'estiu de 1989. Cal dir que des d'aleshores, i a través del Mercat de Música Viva de Vic o de les gestions del COPEC (Consorti Promoció Exterior de Catalunya), artistes com Mayte Martín, Chano Domínguez, Perico Sambeat, Cambalache o Miguel Poveda han vist aplaudir el seu art a moltíssims escenaris europeus, americans i asiàtics.

Ja sigui a través del pas per les seves aules o a través de la intervenció en algun dels seus seminaris, al país no hi ha músic de jazz entre 25 i 35 anys que no hagi estat vinculat en un moment o altre al Taller de Músics. Així mateix, el jove flamenc català, un dels més vius i interessants del moment en uns temps de gran florida d'aquest gènere a tota Espanya, es vertebrava a l'entorn dels cursos i activitats concertístiques del Taller (als ja citats, podríem afegir Julián "El Califa", Conchi Carmona, Pepe Motos, Chicuelo, Pep Pérez, La Tolea, La Tani, Montse Cortés, Miguel de la Tolea, Miguel del Toleo, etc.)

Quants centres vinculats a les músiques populars del nostre temps poden oferir un balanç similar?

Mingus B. Formentor

INSTITUCIONS

EL TRIBUNAL DE LES AIGÜES DE VALÈNCIA

Si cap matí de dijous —tret òbviament d'aquells que siguin festa— us trobeu a la ciutat de València no ho dubteu i acosteuvos a la Plaça de la Mare de Déu. Hi tindreu l'oportunitat de presenciar el més antic tribunal d'Europa i, amb tota probabilitat, la dega-

na de totes les corts administradores de justícia del món: el Tribunal de les Aigües de València.

A la part dreta del llindar de la porta gòtica de la seu valenciana, l'anomenada "dels apòstols" a causa de les figures bíbliques que l'ornen, el Tribunal es reuneix cada matí de

dijous d'11 a 12 del migdia amb una extraordinària —i desusada en el nostre temps— puntualitat.

Aquest Tribunal té com a competència exclusiva l'administració de justícia en tots els litigis que, a causa de l'aigua per al reg, puguen tenir els llauradors de les terres de conreu

que envolten la ciutat del Túria, tret dels beneficiaris de la séquia de Montcada, que constitueixen una comunitat a part.

Segons el sistema consuetudinari de l'Horta de València, la propietat de l'aigua per al reg és comunal i està inseparadament unida a la terra que

ha de regar, de manera que quan hom compra terra de conreu adquireix conjuntament el dret a l'aigua. Els assuts que emmagatzemen l'aigua i la intricada xarxa de séquies que la distribueixen per tota l'horta són propietat de les diverses comunitats de regants de cadascuna de les "séquies mares" que —arrancant del riu Túria— constitueixen les artèries d'una extensa malla de séquies, sequions i conduccions secundàries que duen el més elemental però preuat líquid fins als racons més amagats de la comarca.

És que, malgrat l'innegable desenvolupament industrial i l'augment del sector terciari, la capital del País Valencià, i sobretot les poblacions veïnes encara conserven —tot i que mitigada— la condició d'agrícoles que les ha caracteritzades històricament. Els historiadors no s'han posat encara d'acord amb els orígens del Tribunal de les Aigües. Ja fa més de trenta anys, el 1960, els valencians del cap i casal del regne van celebrar oficialment el mil·lenari de la seua existència, prenent com a base un text d'un historiador que, sense cap prova fefaent, atribuïa l'establiment dels regs del Túria i el seu règim jurídic als califes Abd al-Rahman III i al-Hakam II. Però el prestigiós arabista valencià Julià Ribera ja havia demostrat la falsedat de la tradició que adjudicava als àrabs —i al País Valencià el sentir popular considera d'origen "moro" tot allò que no sap ben bé a qui atribuir— la construcció de l'entramat de séquies del Túria. Per contra, abun-

den els testimonis, tant escrits com materials, que permeten assegurar que els romans van realitzar diverses obres destinades a la conducció d'aigües per terres valencianes. Alguns tan importants com ara l'aqüeducte de Xelva.

D'altra banda, cap dels nostres escriptors àrabs no atribueix a cap autoritat del moment una obra tan important com aquella. Tot fa pensar, doncs, que a la mateixa època romana ja hi devia haver algun tipus de regulació de la distribució d'aigües, especialment si hom té present el règim de cabals d'un riu, com el Túria, de caràcter tan desigual.

En tot cas, un text d'Ibn Hadjdan —adjudicat per Lévi Provençal— evidencia que a la València califal ja existia una jurisdicció semblant a l'actual. Aquell cronista àrab fins i tot ens parla de Mubàrak i Mudaffar, dos esclaus amirís que havien desempenyat el càrrec d'inspectors dels regs del Túria.

El rei Jaume I cedí les séquies i les aigües als seus usuaris, respectant així un dret tradicional. Concretament, al Fur XXXV el rei confirma tots els privilegis de què gaudien els regadius en els temps dels àrabs. El text en qüestió, que hem transcrit a partir de la seua redacció original en català medieval diu:

"Per nos i per els nostres donem i concedim per tot el temps a tots vos junts i a cadascun dels habitants i pobladors de la Ciutat i Regne de València, i de tot el terme d'aquell Regne, totes i cadascuna de les séquies franques i lliures, majors, mit-

janes i menors, amb les aigües i els manantials."

Les aigües del Túria es reparteixen entre les diverses séquies; per la vora esquerra del riu en prenen les séquies de Montcada, la de Tormos, la de Mestalla i la de Rascanya; per la vora dreta les de Quart, Mislata, Favara i Rovella. Cada séquia té el seu síndic o sequier que vigila el rigorós repartiment equitatiu de l'aigua entre els regants. En temps de forta sequera el síndic té poders il·limitats per a distribuir l'aigua disponible i —en casos en què perille la collita— posseeix atribucions per concedir "l'aigua de gràcia" en detriment dels altres regants menys exposats.

Vuit síndics, un per cada séquia, i dos per part de la de Quart —un corresponent al braç general i un altre pel de Bennàger i Faitanar— conformen el consell deliberatiu i executiu del Tribunal, cort que no està sotmesa a cap altra jurisprudència superior, de manera que no existeix la possibilitat d'apel·lació. Constituït cada dijous, el Tribunal tracta i dirigeix les diferències entre els regants i també les denúncies de regs abusius fetes pels atandadors —auxiliars i subordinats de cada síndic— en un procés judicial gratuït, oral i sumari.

Per tal de garantir-ne la imparcialitat —no oblidem que els síndics són també hortolans i poden veure's afectats en els seus interessos— el sistema processal establert és el següent: una vegada oïdes les parts, un síndic de l'altra banda del riu

—els de Favara i Mestalla respectivament— proposa la sentència i el Tribunal, després d'una breu deliberació en veu baixa en la qual no pren part el síndic de la séquia interessada, la dicta. El president del Tribunal, designat per torn, sol assenyalar amb el peu el litigant al qual dona o lleva la paraula amb les frases "Parle vostel!" o "Calle vostel!".

El valencià és l'única llengua que s'usa en totes les seues actuacions. La sentència és verbal, encara que el secretari del Tribunal porta un registre amb tots els noms dels litigants i les multes imposades, les quals, per cert, han de ser satisfetes immediatament. A part de la típica brusa negra amb què es vesteixen els membres del Tribunal i que no és altra cosa que el vestit de cerimònia dels llauradors valencians durant el primer terç del segle actual, hi ha un altre fenomen inusitat en els elements externs del Tribunal: el fet de regir-se com a unitat de pagament per la lliura valenciana, el valor de la qual és de 3,75 pts i que consta de vint sous, els quals, al seu torn, consten de dotze diners.

Els llauradors de l'Horta de València senten respecte, admiració i orgull pel seu Tribunal, el qual ha sabut salvaguardar la seua jurisdicció independent contra totes les tendències unificadores de la legislació estatal, tan fortes i insistents, entre les quals no podem oblidar la Constitució Espanyola de 1978.

Joan E. Pellicer

INSTITUCIONS

EL SOMNI D'UN PASTISSER: L'ESCOLA MASSANA

"L'ega per últim a la ciutat de Barcelona, i en representació d'aquesta al seu il·lustríssim Ajuntament, cinc-cents mil pessetes en mil obligacions del deute municipal per a la creació d'una escola de Belles Arts aplicades a la indústria i arts sumptuàries, en la qual, a més d'admetre un nombre d'alumnes que estiguin faltats de tot recurs i donant-los ensenyament, es donarà oportunitat d'estudiar i aprendre, per mòdic estipendi, als joves obrers i altres persones dedicades a especialitats industrials que desitgin una preparació i cultura artístiques". Aquest és l'apartat tretzè del testament d'Agustí Massana, un pastisser

benestant barceloní que mostrà no solament una generositat econòmica, sinó també conceptual, en intuir i apostar pel futur maridatge entre la indústria i l'art: el disseny.

Així, quan l'Escola Massana inicia les seves activitats el 14 de gener de 1929 (any de l'Exposició Universal a Barcelona, coincidència no gens banal) ho fa conjuminant dos aspectes principals que havien fet possible el Modernisme català: l'extraordinària riquesa dels oficis artístics, anomenats també sumptuaris, amb l'atrevida cultura del projecte, pròpia dels arquitectes Gaudí, Domènech i Montaner, Jujol, etc.

Després d'uns primers locals, que es-

devingueren ràpidament insuficients donada l'alta demanda que la nova institució va despertar, l'any 1935 l'Escola es va instal·lar de manera definitiva a l'edifici de l'Antic Hospital de la Santa Creu (bell representant arquitectònic del gòtic català), convertint-se en una institució indissociable del barri del Raval barceloní.

El catàleg d'especialitats amb què l'Escola va començar, sota la direcció de Jaume Busquets, incloïa "daurat i art del retaule; gravat i talla del vidre; repujat, cisellat i esmalt del metall; esmalt d'art; i pintura decorativa" (extret del primer programa de l'Escola, de l'any 1929).

Després de l'etapa de Miquel Soldevila (1940-1956) marcada per clars problemes de supervivència, el director Lluís M. Güell (1956-1976) va ampliar les possibilitats d'aprenentatge afegint els processos pictòrics murals, la ceràmica, la joieria, el vitrall, la laca japonesa, l'escultura, la pintura, els tapissos, i el gravat calcogràfic; i l'any 1963 introdueix, per primera vegada a la península ibèrica, el disseny dins d'una escola d'arts i oficis: disseny d'estampats, disseny gràfic, disseny industrial i disseny d'interiors. Superat el mandat de Joaquim Sabater (1976-1980), Francesc Miralles (1981-1989) posa en marxa l'actualització

del pla d'estudis, apropant l'Escola a una concepció més unitària i interconnectada entre les diferents branques artístiques. Aquest pla d'estudis es va consolidant sota la direcció de Lluís Doñate (1990-1993), període en el qual s'incorporen les especialitats de dibuix, i d'opció intermèdia/procediments contemporanis de la imatge.

Aquesta petita revisió històrica ens permet adonar-nos d'una característica inherent a aquesta institució: la seva capacitat de creixement orgànic en sintonia amb el temps i, alhora, el seu respecte pel patrimoni pedagògic ja consolidat. Perquè el repte d'una escola d'art rau en la seva memòria formal i tècnica com a transmissora de llenguatges expressius que tenen darrera una història que no podem oblidar, però sense que això la faci insensible a les noves propostes, als nous llenguatges i tecnologies. Contemporaneïtat i tradició semblarien, doncs, la dicotomia conceptual adient per a un centre d'art de disseny.

I són, sobretot, els alumnes els qui es mostren més sensibles a aquesta dicotomia: ells són inevitablement actuals, però estan necessitats dels referents tècnics, formals i conceptuals que els ajudin a incorporar-se al flux de la història.

Avui dia, el caràcter complex i canviant de la nostra cultura fa aparèixer uns comportaments que reclamen una alta especialització, alternant

amb d'altres marcadament interdisciplinars. Aquests comportaments són bàsics en l'àmbit creatiu. L'Escola Massana disposa d'un ventall de coneixements expressius i tècnics molt amplis (unes 17 especialitats), incorporats en un pla d'estudis de quatre anys de durada que s'articula facilitant tant l'aprenentatge específic com l'interdisciplinari a través de recorreguts personalitzats. Això ha generat una cultura d'escola altament polivalent que facilita que la personalitat de l'alumne trobi els seus propis referents i les seves pròpies metodologies.

En aquesta línia l'equip professoral alterna propostes de treball per als alumnes basades en la recerca lliure de solucions altament especulatives, amb propostes molt pautades i ajustades a demandes molt estrictes de l'entorn social, on s'inclouen variables referenciades en el mercat i que són respectuoses amb el medi ambient.

L'escola porta, des de ja fa uns anys, una política de relacions amb el món de l'empresa que té com a fruits un seguit de fórmules d'entre les quals destaquen els concursos i els seminaris-taller per al desenvolupament d'idees, facilitant a l'alumne el contacte amb el món de la producció i, a l'inrevés, obrint portes de diàleg entre l'empresa i els futurs professionals. Caldria destacar els concursos amb les empreses Manbar, Akibriko, Societat General d'Aigües de

Barcelona, Winterthur, Metges sense Fronteres, AssiDöman Frövi, etc.

Igualment, les relacions amb altres institucions acadèmiques són molt importants per a l'escola: els fenòmens de la creativitat necessiten el diàleg intercultural. El grup d'escoles de disseny de Kokusai Sogo Gakuin (Japó), la Universitat Politècnica de Managua (Nicaragua), el Centre National de Ceràmiques d'Art (Tunisia), l'Ecole Supérieure d'Art de St. Etienne (França), la Universitat de Derby (Anglaterra) són, entre d'altres, centres amb els quals l'Escola manté contactes específics d'intercanvi d'alumnes, d'exposicions, de coneixements pedagògics, assessories docents, seminaris telemàtics (via Internet i d'altres), etc. És important ressenyar que la presència d'alumnes estrangers fluctua entre el 10% i el 14% del total d'inscrits anuals.

Barcelona és una ciutat amb una reconeguda capacitat per a solucions formals, per l'impacte visual no exempt de respostes conceptuals. La tradició mediterrània entesa des de la peculiar perspectiva de la cultura catalana, ha donat en el camp de les arts plàstiques i del disseny una notable collita, tant de personalitats com d'obres singulars, que ha influenciat l'evolució del gust contemporani. Aquesta síntesi i aquesta fecunditat que la ciutat ha sabut catalitzar, ha fet molt fàcil la feina de les institucions que treballem en

aquest marc. I som conscients que és un fenomen que es retroalimenta: sense els seus individus plens d'energia, les institucions, les escoles i les empreses no portarien a terme el ritme d'activitats que la ciutat recull, i sense la capacitat tolerant i engrescadora de la ciutat la vida civil no tindria la creativitat de la qual dona mostres.

I és en aquest sentit que l'Escola Massana se sent molt barcelonina, tant per la seva titularitat (Centre d'Art i Disseny dependent de l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona), com pel seu tarannà conciliador de la història i de la modernitat, el seu cosmopolitisme i el seu origen, ja que fou creada per la iniciativa privada, però mantinguda per la voluntat pública.

Avui, 67 anys més tard, l'Escola afronta el futur amb la clara idea que el fet creatiu està íntimament lligat a la capacitat dels nostres alumnes per interrelacionar les diferents disciplines i llenguatges, per integrar les arts sumptuàries i les arts industrials, per treballar per a un món cada vegada més interconnectat i més solidari. Intuïm, per les senzilles paraules del testament del pastisser Massana, que aquesta era la seva escola somiada.

Jesús Àngel Prieto

INSTITUCIONS

ÀFRICA DES DE CATALUNYA

Tan a prop i tan lluny. Aquest eslògan publicitari, usat per un dels estats del nord d'Àfrica a l'hora de promocionar el turisme, podria reflectir també l'ambigua relació que manté Catalunya amb el conjunt d'Àfrica. Els catalans ens vatem de ser un poble obert, fills d'un gresol cultural i d'una terra de pas que, des de sempre, ha acollit les influències més cosmopolites i els llegats més diversos. Però amb algunes excepcions, Àfrica és la gran absent en la nostra percepció global del planeta. Més enllà de l'Àtlas, la visió generalitzada ha estat la d'un gran forat negre, on no entraven ni traginers, ni pensadors ni estadistes.

Fins als anys cinquanta, i en un terreny quasi pintoresc, Barcelona havia estat el focus d'una migrada però activa relació comercial amb la colònia espanyola de Guinea Equatorial

–i en menor mesura amb el protectorat espanyol al Marroc. A la capital catalana hi havia una curiosa *Casa de Guinea*, que aplegava els principals mercaders de cacau i cafè. Els treballs d'arqueòlegs, biòlegs i etnòlegs, o la posterior creació del Museu Etnològic, van ser en bona part excrescències intel·lectuals d'aquest intercanvi d'arrel material. La connexió missionera, sobretot a través de l'orde dels claretians, també havia tingut la seva importància. *Africanisme i franquisme*

Malgrat tot, era problemàtic que la intel·lectualitat catalana, en general antifranquista, es prengués amb interès el filó africà. Per començar, el general Franco havia endegat la revolta des d'Àfrica, i els africans de més anomenada eren els militars rebels que havien saltat, el 1936, acompanyats de tropes marroquines a la península. Franco no va entrar

en guerra al costat dels nazis degut, en bona part, a unes reivindicacions colonials a l'Àfrica que Hitler havia trobat exagerades. L'expansionisme de Franco entroncava amb uns ideals d'imperi hispànic difícils de pair entre amplis sectors acadèmics catalans.

Amb la derrota nazi-feixista, l'africanisme oficial va passar a ser una actitud residual, identificada amb un discurs nostàlgic que tot el que pretenia era la preservació a ultrança d'unes possessions exigües. L'Institut de Estudios Africanos (IDEA) estava vinculat a Presidència del govern i, per tant, als elements més immobilitzats de la dictadura de Franco.

Durant els anys setanta, diversos factors van contribuir a desviar les preocupacions dels científics i humanistes vers altres latituds. Amb comptades excepcions, l'abandó del

Sàhara en mans de Hassan II, la triplicant transició política a Espanya i l'*aggiornamento* en matèria europea, van provocar una derivació en massa dels intel·lectuals catalans cap a l'experiment liberal i democràtic del Mercat Comú o, com a molt, cap als experiments revolucionaris d'Amèrica Llatina.

Va ser el moment més baix dels estudis africans a Catalunya. La fornada que s'havia aplegat al voltant de la revista missionera *Agermanament* i el catolicisme progressista va perdre la seva consistència inicial. Similarment, un grup amateur reduït va treballar durant un temps en el marc d'institucions de recerca, però aviat es va dissoldre i va optar per una diàspora més que real: el continent africà es va convertir en la seva segona pàtria.

Les vocacions es van afermar més aviat de forma individual i en la seva

modalitat laica —és a dir, la de l'aprenentatge i l'evangelització intel·lectual. La prioritat era tastar sobre el terreny les esperances i les frustracions de l'Àfrica independent. I la connexió amb el món acadèmic, vist el panorama desolador de les universitats catalanes —on va trigar a inaugurar-se una assignatura sobre la història d'Àfrica, per exemple— s'establí més aviat amb els especialistes de les velles metròpolis de tradició colonial.

El Centre d'Estudis Africans

La dispersió, si va permetre alguna cosa, va ser fer taula rasa amb el passat. El desori general dels estats, i sobretot de les economies, de l'Àfrica negra, va animar els exiliats a retornar. A finals dels vuitanta, es va crear a la Universitat de Barcelona el Grup d'Estudis Africans, que aviat es convertiria en un centre autònom, el CEA. El *repatriats* van coincidir amb un conjunt d'antropòlegs i d'historiadors radicats a Barcelona, i amb una segona generació d'africanistes que tot just despuntava amb força, formada per llicenciats o estudiants.

En pocs anys, el CEA desencadenaria una petita revolució en el terreny dels estudis africans. A la Facultat de Geografia i Història, les edicions anuals de la Setmana d'Estudis Africans permetrien convidar els més destacats experts d'arreu del món. La revista *Studia Africana* aniria formant un fons d'articles de recerca com no s'havia fet mai al nostre país. Els grups de treball a l'interior del CEA, agrupats per àrees d'interès geogràfic o temàtic, imprimien un ferm dinamisme al debat intel·lectual.

El context català ha ajudat, sens dubte, a consumir aquesta revifada. La cooperació amb Àfrica, tant institucional com no governamental, ha resultat ser un camp en plena expansió. Alguns conflictes regionals —Libèria, Somàlia, Ruanda— han caputllat determinades realitats a una trista celebritat mediàtica. I l'augment espectacular del turisme cultural, ecològic o de safari, malgrat les seves limitacions, ha contribuït a introduir el continent veí en els àlbums fotogràfics i en l'imaginari de molts catalans.

A més, l'escola africanista de Barcelona ha aconseguit fer un cert forat en el marc europeu. El CEA es va convertir el 1991 en uns dels membres fundadors de l'Associació Europea de Centres Africanistes (AEGIS), que agrupa en l'actualitat set institucions procedents de set estats comunitaris. Sense falsa modestia, es pot aventurar que la singular línia de treball dels experts catalans ha estat acollida amb admiració pels col·legues europeus.

Àfrica i el fet diferencial català

Tot i la diversitat del col·lectiu aplegat al CEA, la intensa activitat dels darrers anys ha dibuixat una comunitat d'idees i d'eines en l'estudi de les societats africanes. En primer lloc, la distància ideològica respecte al períple colonial espanyol ha facilitat una perspectiva deslligada d'interessos i intencions neocolonials —una cosa que no és gens òbvia a París, a Londres, a Lisboa o a Madrid. Mentre que els africanistes de la capital han suat per desfer-se del llast franquista, i del fariseisme de l'antic IDEA, a Catalunya el problema no s'ha ni plantejat. L'esquifida

presència colonial d'Espanya a Àfrica, per posar un exemple, o l'obsessió per la defensa de l'hispanisme a Guinea, per posar-ne un altre, han tingut ben poca rellevància en els treballs produïts des de casa nostra. Una segona línia de complicitat intel·lectual, que ha desmarcat aquesta escola del que s'estilava al centre peninsular o també a la majoria de capitals europees, ha estat el desenvolupament d'una òptica singular davant qüestions d'identitat o d'ètnicitat. Mentre altres tendien a observar el fenomen ètnic com una font de conflictes —és a dir, com un problema—, des de Catalunya s'ha observat més com un component de realitats plurals, com un element que calia entendre abans que condemnar. No cal dir que la realitat catalana, sentida i viscuda amb naturalitat, ha estat decisiva a l'hora de fomentar tal sensibilitat.

El Centre d'Estudis Africans és una associació sense ànim de lucre, que té la seu a Via Laietana, 54, 4rt.3a. 08003 Barcelona. Tel. i fax. 319 40 08

Alfred Bosch

DOSSIER

LA POLÍTICA DE JOVENTUT DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

La política de joventut a Catalunya s'impulsa des de la Secretaria General de Joventut, organisme adscrit actualment al Departament de Presidència. Tot i desenvolupar-se des d'un departament concret —el Govern de la Generalitat s'estructura en 13 departaments o conselleries— una de les principals característiques de la política de joventut és precisament la interdepartamentalitat.

L'acció de Govern per a la joventut té en compte tots els aspectes que interessen i afecten la vida dels joves. Per aquest motiu diem que quan el conseller de Treball proposa mesures per a disminuir l'atur, està fent política de joventut; o quan el conseller de Política Territorial i Obres Públiques proposa ajuts per a la compra d'habitatges, està també fent política de joventut; o el mateix passa amb el conseller de Sanitat quan desenvolupa campanyes de prevenció contra la sida o embarassos no desitjats; o el conseller d'Agricultura amb mesures fiscals per a facilitar l'herència de les terres de pares a fills. Molts altres exemples podríem

posar sobre l'ensenyament, la formació, la cultura, el medi ambient, el turisme, el consum... És a dir, la política de joventut és, d'una banda, una acció que implica tots els departaments de la Generalitat i, alhora, és una acció que necessita ser coordinada i planificada per tal que respongui a una voluntat unitària, coherent i decidida de servir els joves de manera global i eficaç.

El president de la Generalitat diu sovint que fer política és, en el fons, fer pedagogia. Aquesta idea, en el marc de la política concreta de joventut, pren especial significació. Fer política de joventut respon a una profunda vocació educativa. I com a tal, té la intenció de transmetre, de promoure, d'implicar, de transformar, de construir, de crear. La política de joventut, com a acció educativa, necessita també un marc de referència que defineixi una visió concreta de persona i societat. Per això, explicitem un ideari que dona sentit a les diferents accions que es volen dur a terme i manifestem que: *Volem apostar per una societat participativa, creativa i compromesa.*

Ens interessa més treballar amb els joves que per als joves, perquè volem que el jove esdevingui autor i creador dels propis projectes. Continuarem apostant per l'enfortiment de l'associacionisme juvenil.

Volem apostar per la formació de les persones. No oferim simplement una gamma de serveis. Volem anar més enllà i fer de la política de joventut una acció educativa. Ens calen homes i dones ben preparats per adaptar-se a una constant transformació. *Volem apostar per una joventut amb capacitat de renovació i de dinamisme social.* La joventut dissenyarà, dissenya ja, la societat de demà en base al seu potencial crític i d'innovació, de proposta i d'assaig de noves actituds i de nous valors.

Volem apostar per una joventut que continuï i aprofundeixi en la tasca de construcció nacional. Una joventut que faci avançar el projecte de construcció nacional, que conegui i estimi el país que trepitja i la seva gent i, al mateix temps, que manifesti una obertura i un respecte envers altres cultures.

Volem donar suport a uns valors que

existeixen ja en l'ambient. Joves preparats i formats, dinàmics, molt lliures i cada vegada més compromesos, crítics i creatius, preocupats per autosuperar-se i atents també al seu entorn, solidaris amb la construcció i la cohesió del país i la seva societat, amb el benestar de tots els ciutadans i, sobretot, d'aquells que més ho han de menester.

Volem obrir vies i plataformes de debat per observar i analitzar permanentment la realitat juvenil a Catalunya. Conèixer la realitat juvenil és un requisit indispensable per a orientar qualsevol acció adreçada als joves.

Havent definit el model de joventut que volem i pel qual estem treballant, concretem cinc grans objectius que presideixen el conjunt d'accions que duem a terme:

1. *Suport i defensa del moviment associatiu juvenil:* històricament el fet associatiu a Catalunya ha estat molt notable i entenem que la base d'una política de joventut exigeix una estreta col·laboració per part del Govern amb la societat civil, en aquest cas representada per les associa-

cions i entitats de joves. De fet, com ara veurem en el següent objectiu, moltes de les mesures que planteja la política de joventut s'acaben desenvolupant a través d'aquest moviment associatiu.

2. *Oferta d'una gamma de serveis, en col·laboració amb el moviment associatiu:* pensem que és important definir i acotar quins són els serveis bàsics que s'han de posar a l'abast dels joves per tal d'assegurar els seus drets en els diferents àmbits de la vida: la informació, el treball, la salut, l'habitatge, la formació, etc. I sempre sota el principi de subsidiarietat, és a dir, tot allò que pugui fer la societat civil, no ho ha de fer l'administració pública.

3. *Estudi i debat entorn del tema dels valors i els joves:* conèixer com són els joves, quina és la realitat que els envolta i els mou són elements bàsics per a desenvolupar accions adreçades als joves, tant des del Govern com des de l'associacionisme i des d'altres agents educatius.

4. *Presència en el conjunt del territori:* ateses les característiques geogràfiques de Catalunya i la seva distribució demogràfica cal vetllar per tal que no sorgeixin importants diferències d'oportunitats i establir un sistema territorialment equilibrat. En aquest sentit, l'existència d'una administració local com la comarcal facilita la desconcentració i descentralització dels serveis. L'any 1994, les comarques varen assumir les competències en matèria de joventut que els va delegar la Generalitat.

5. *Desenvolupament d'un Pla Interdepartamental de Joventut:* d'entre totes les actuacions desenvolupades cal destacar-ne una que representa amb major significació aquella concepció integral que hem donat a la política juvenil i ha esdevingut, alhora, una innovadora eina de treball: el Pla Interdepartamental de Joventut.

El Pla interdepartamental de Joventut Catalunya Jove, és un element clau per poder definir la política ju-

venil a Catalunya. El primer pla es va executar en el període 1993-1994 i després de la seva avaluació, el Govern va aprovar l'actual Pla interdepartamental de Joventut Catalunya Jove 1995-1997.

El pla Catalunya Jove ha estat la resposta a la necessitat d'articular l'actuació de tots els Departaments de la Generalitat sobre política de joventut, proposant un seguit de mesures enfront de diverses situacions necessitades d'acció governamental en què es troben els joves.

D'altra banda, el Pla Catalunya Jove ha permès desenvolupar una acció didàctica sobre què fa el Govern de Catalunya per als joves. Ha estat, també, un crit d'atenció sobre la necessitat de considerar els joves en la seva globalitat i, alhora, ha aglutinat un conjunt de persones al voltant d'una idea i d'un projecte.

Les mesures contingudes en el pla s'ordenen segons els següents temes: informació i accés a serveis; dinamització de polítiques de joventut lo-

cals i comarcals; associacionisme; formació, ocupació i creació d'empreses; salut i prevenció; medi ambient; servei als joves: lleure, cultura, habitatge i instruments d'integració social; actituds i valors; identitat nacional.

Les mesures han estat formulades i s'executen a partir de les aportacions fetes des dels diferents organismes de la Generalitat i des del mateix moviment associatiu juvenil, per tècnics i experts, per grups d'opinió i pels mateixos joves.

La finalitat d'aquest conjunt d'eixos que estructuraven la política juvenil a Catalunya ha estat la voluntat d'avançar vers la participació, la dinamització del món juvenil en tot el territori i la millora de la qualitat de vida dels nostres joves.

Jordi Serra Rovira

DOSSIER

JOVES I PEDAGOGS

Contra la imatge dels savis universals, vells, sòlids com les muralles de pedra, la societat catalana té dret a mostrar un estil ben diferent de practicar la pedagogia: monitors i monitores dediquen els caps de setmana i moltes hores del seu temps lliure a treballar amb els altres, a donar-los suport, a encomanar-los l'alegria de viure. Com que preocupen, i molt!, els joves delinqüents i pre-delinquents, els marginats socials, els toxicòmans... tendim a oblidar que també existeixen els altres, joves amb empena i amb generositat a prova de tot. No ho tenen fàcil perquè han heretat una societat difícil, amb puntes clares d'agressivitat: la del "coll blanc", o sigui la dels joves executius agressius, disposats a tot per guanyar a costa de qui sigui o del que sigui, i la dels que, des de molt joves, han començat a ocupar plaça de marginats socials, sovint a partir del fracàs escolar, en els graus escolars obligatoris. Insisteixo en la capacitat simplificadora dels *media* que es fixen, amb obsessions malaltisses, en els casos més aguts de tots dos extrems, bé fent l'apologia del jove triomfador, fred, sense escrúpols, ben preparat, o bé fent ús dels altres com a veritables paradigmes de la joventut en general. Una vegada més hem d'afirmar que

són majoria els que no poden ser adscrits a cap dels dos clubs assenyalats.

Entre el sector majoritari, les coses no són senzilles: estudien -molt més del que ho havien fet els pares- però saben que els serà molt difícil treure profit econòmic d'allò que han après, perquè el mercat de treball estable és escàs i els espera un itinerari aspre, des d'un punt de vista laboral.

Aquest gruix de joves ha nascut en el si d'una societat televisiva, en què els horaris els marquen les hores de començament de les telesèries. S'adonen que als grans els afecta més la teleaddicció que no pas a ells. Els agrada la música, que s'ha convertit en un llenguatge universal, en un veritable punt de trobada. No viuen el sexe des de l'òptica del tabú, de les prohibicions o de les obsessions malaltisses. Tot amb tot, la presència de la sida els ha fet actuar amb més cautela.

Una característica comuna d'aquesta joventut no-noticiable: no tenen diners o en tenen massa pocs. O, més ben dit: si en tenen és perquè els pares els en donen. Els resulta, però, molt difícil guanyar-se'ls. Això els pares no ho havien experimentat: des de jovesíssims, s'havien posat a treballar, sovint en males condicions laborals i amb sous de misèria.

Però... guanyaven diners. I això els feia ser més autònoms. Projectaven la vida a partir d'aquesta constatació: "si continuo treballant guanyaré prou i em podré emancipar". Ara les coses no van així. Algú ho aprofita per denunciar la immaduresa creixent d'aquests joves que depenen massa dels pares. Qui els ofereix una solució més *adulta*?

He insistit en aquest darrer punt per aclarir que els/les joves d'aquest col·lectiu que es dediquen a iniciatives socials a favor de la comunitat..., i ho fan inicialment de franc, *gratis et amore*, pensaran, algun dia, que seria normal que poguessin viure gràcies a la feina social que fan. Ho teoritzen -i crec que tenen raó- al·ludint al "salari ciutadà": el valor afegit al seu treball no es concentra en un producte que el mercat valora més sinó en el benestar de tota la societat. És a dir: si el treball solidari d'un jove aporta beneficis a la societat, és absurd demanar a la societat que el remuneri econòmicament? Es tracta d'un debat massa clandestí, avui dia. Els que fan l'apologia del voluntariat parteixen sovint d'un esquema distint: el del professional que es guanya bé la vida i cedeix una part del seu temps lliure per a fer més feliços els altres. Podria el tal voluntari ser voluntari, si no tingués feina estable?

Abans, però, de plantejaments econòmicolaborals, molta gent jove es compromet efectivament en feines solidàries. Aporta molt i, alhora, aprèn molt. Si abans, sota la Dictadura del general Franco, molts joves s'organitzaven per lluitar contra un règim sense llibertats polítiques... ara el col·lectiu s'organitza a favor de les llibertats i els drets dels altres, del Tercer Món o del Quart Món. S'organitzen, també, en col·lectius que practiquen l'objecció de consciència per no complir el servei militar, i si la prestació social substitutòria o servei civil alternatiu (i legal). D'altres es declaren insubmisos, s'arrisquen a ser empresonats, porten a terme campanyes propagandístiques per defensar les seves idees. El nombre d'objectors de consciència i el nombre d'insubmisos és creixent, a Catalunya.

Són importants també els col·lectius ecologistes: des dels antinuclears als que participen en la neteja de boscos i de platges.

Comença a haver-hi més i més joves en feines de voluntariat social, per exemple els que visiten vells que viuen sols, als quals ajuden a fer la neteja de la casa, a cuinar, en la seva higiene i, fins i tot, els porten a passejar pels carrers de la ciutat o els connecten amb Centres d'Acolliment

da, o Centres de Dia, on els vells són atesos tots els dies feiners. La sensibilitat pel Tercer Món creix: la Universitat de Barcelona acaba de posar en marxa (març de 1996) una Fundació per a la Solidaritat que coopera amb moviments de so-

lidaritat estable com Metges sense Fronteres, o d'ajut als refugiats com ACNUR.

El darrer col·lectiu –el darrer i no el més petit– és el dels monitors/monitoreres per a l'esport infantil, per als esplais (o organitzacions del lleure

infantil, fora de la família i de l'escola) que comporta l'organització de tallers, curses, sortides durant l'any, campaments d'estiu. Els joves-pedagogs, en aquesta hipòtesi, aprenen ensenyant i ensenyen aprenent. La ignorància oficial dels que es limiten

a explicar que la joventut viu desbordada, sense objectius en positiu, és d'una injustícia revoltant.

Ignasi Riera

DOSSIER

L'ANIMACIÓ SOCIOCULTURAL

L'estructura de la societat occidental fa que els infants i els joves tendeixin a patir una sèrie de dèficits greus: de mobilitat, d'espais de joc i de relació, de temps lliure entès de manera creativa, de relació amb el medi natural. Paral·lelament, aquests mateixos infants i joves pateixen un excés de sedentarisme i d'aïllament. Per dir-ho en poques paraules: l'oci passiu, representat de manera exemplar per la televisió, ocupa un espai desmesurat en la vida del jovent. L'animació sociocultural neix per cobrir aquests dèficits i pal·liar aquests excessos, ja que té com a objectiu facilitar actituds, pensaments i accions que provoquin una reacció –com a individus i com a comunitat– contra la passivitat i la rutina.

Els trets generals de l'animació sociocultural són l'educació per l'acció, l'arrelament a cada barri o poble, la importància de la natura, la coeducació i un seguit de valors com ara la solidaritat, la responsabilitat, el sentit crític i la creativitat. A Catalunya, l'animació sociocultural està vivint un bon moment, que es concreta en un nombre elevat d'iniciatives. Per qüestions d'espai ens centrarem en els grups més actius, és a dir, els esplais, els escoltes i les associacions locals. A continuació veurem amb més atenció les entitats més representatives de cadascun d'aquests grups.

Coordinació Catalana de Colònies, Casals i Clubs d'Esplai. El seu lema és "El temps lliure amb sentit", i es posa en pràctica a partir de la primera infància. L'oficina central, creada el 1967, coordina 4 escoles de

formació de monitors joves, 2 serveis de colònies i 7 federacions d'esplais, que agrupen un total de 320 centres confessionals, situats sobretot en parròquies i també en locals cedits per col·legis religiosos. En total, la Coordinació té cura de les activitats de 30.000 joves i infants en edats que oscil·len entre els sis i els divuit anys, coordinats per 5.000 monitors, joves en llur majoria.

Esplais Catalans (Esplac). Entitat nascuda l'any 1982 per oferir una alternativa als esplais religiosos, es basa en els valors de laïcitat i progrés. Per laïcitat, Esplac entén el respecte per totes les creences i, en última instància, per la llibertat de l'individu. Per progrés entén un impuls de canvi de la societat a favor del lliure pensament, la tolerància, la diferència, els drets humans i la ciutadania civil i social. La vocació internacionalista d'Esplais Catalans no impedeix l'arrelament a la comunitat més propera (barri, poble). Actualment, aquest moviment aplega 6.000 infants amb edats que oscil·len entre els sis i els catorze anys, dirigits per 1.000 monitors joves en 95 centres, situats sobretot a l'àrea metropolitana de Barcelona.

Minyons escoltes-guies de Sant Jordi de Catalunya. Cinc anys després que Baden Powell realitzés el primer campament escolta, ja es van produir a Catalunya els primers intents de creació del moviment escolta. Els minyons-guies de Sant Jordi formen el moviment escolta més nombrós, ja que aplega unes 14.500 persones, de les quals 3.000 són caps i la resta infants i joves entre els sis i els divuit anys. Aquest moviment té l'ob-

jectiu de formar els nois i noies de Catalunya com a ciutadans compromesos i cristians conscients. Més concretament, pretén formar membres responsables de les comunitats locals, nacionals i internacionals, i retornar a la vida la dimensió de festa. Per aconseguir els seus objectius, segueixen el mètode escolta adaptat a la realitat catalana d'avui dia.

Escoltes Catalans. La laïcitat –entesa com a respecte per totes les creences– és la diferència principal d'aquest grup respecte dels minyons escoltes, amb els quals comparteixen els objectius generals, és a dir, formar infants i joves per a un futur millor. Escoltes Catalans va néixer el 1974 com a unificació de diferents entitats, i actualment aplega uns 4.000 membres, dels quals 500 són educadors. Un dels seus lemes és "L'acció és la nostra opció". Acció que es concreta, per exemple, en la cooperació internacional (han iniciat sis projectes a l'Àfrica) i els tallers de natura. Escoltes Catalans també posen èmfasi en la integració de les diferències.

Movibaix (Moviment Educatiu en el Temps Lliure Infantil i Juvenil del Baix Llobregat) és la iniciativa sociocultural catalana més àmplia que ha nascut de manera espontània, sense l'ajut d'infraestructures superiors com per exemple l'escoltisme. Es defineix com a moviment educatiu en el temps lliure infantil i juvenil, i cobreix l'àrea de l'Hospitalet, població contigua a Barcelona, i del Baix Llobregat, comarca del seu cinturó industrial. Movibaix va néixer l'any 1984 de la voluntat d'un grup d'educadors convençuts que el temps

lliure és fonamental en la formació de joves i infants. Actualment, Movibaix agrupa 40 entitats –laïques i religioses– de 18 poblacions, i organitza activitats per a 7.000 infants i joves entre tres i divuit anys, coordinats per 800 monitors joves. Entre les diferents activitats, podem destacar les d'esplai els dissabtes i entre setmana després de l'escola, les activitats durant les vacances, les cases de colònies i la formació d'educadors. Una de les iniciatives recents ha estat la campanya d'ajuda als infants del carrer del Brasil. Movibaix, que considera bàsic el fet territorial (barri, comarca), concentra les activitats al voltant de quatre valors cabdals: la utopia, la solidaritat, la iniciativa i la felicitat. Com la majoria dels moviments d'animació, l'acció educativa de Movibaix es basa en la interrelació amb el medi, l'activitat experimental i creadora, la col·lectivitat i l'autonomia personal.

Experiències com les que recollim en aquest article estimulen el creixement i el desenvolupament personals dels nostres joves, sense oblidar ni deixar de banda els altres individus: el diàleg i la comunicació són uns dels objectius bàsics de l'animació sociocultural. El desenvolupament de la individualitat profunda –ser– contraposat a l'afany consumista –tenir–, centra gran part dels esforços d'aquests grups. Esforços, per cert, que cal complementar en àmbits com la família i l'escola.

Carla Romans

ELS CAMPS DE SOLIDARITAT: EINA DE DIÀLEG NORD-SUD

La solidaritat internacional es manifesta entre els joves a través de diversos canals. De vegades ho fan realitzant treball voluntari a ONG des de Catalunya, col·laborant en la consecució de recursos per a projectes de desenvolupament, denunciant situacions de repressió política, ajudant en la integració d'immigrants, etc. Una altra via són els anomenats camps de solidaritat, estades d'un o dos mesos a països del Tercer Món en els quals els voluntaris col·laboren amb organitzacions del Sud. Actualment, les ONG reben moltes sol·licituds de joves que volen participar en aquest tipus d'activitat. El SETEM (Servei Tercer Món), una ONG pel desenvolupament creada l'any 1968 i especialitzada en la formació i trasllat de voluntaris, organitza camps de solidaritat des de 1990 i és l'entitat catalana que coordina i forma un nombre més gran de participants.

Unes 1.800 persones –majoritàriament joves, però no exclusivament– han participat en els camps de solidaritat que organitza el SETEM a 30 països d'Amèrica Llatina, Àfrica i Àsia per a promoure la cooperació Nord-Sud. D'aquesta manera, els participants tenen l'oportunitat de comprendre de forma directa la realitat dels països del Sud i adquirir un compromís des de Catalunya per fer un món més igualitari. El SETEM promou la relació directa entre persones i grups del Nord i del Sud des del convenciment que la comunicació és el millor camí per a la comprensió i la solidaritat entre els pobles.

Segons Toni Codina, director del SETEM, "les ganes de comprendre el

problema Nord-Sud, una major sensibilització de l'opinió pública respecte a aquest tema, el propi creixement de les ONG i la recuperació dels valors de la solidaritat" són alguns dels factors que expliquen el gran nombre de sol·licituds que tenen. "Un tipus de solidaritat que també està disposada a rebre i aprendre, i no només a donar i ajudar", afegeix Codina. Només la meitat dels candidats que es presenten per participar en camps de solidaritat són escollits per dur a terme aquest programa de cooperació. Els seleccionats han de ser majors de 21 anys, manifestar unes motivacions coherents amb els principis i les finalitats dels camps de solidaritat i haver participat abans en associacions i grups de voluntariat a Catalunya. Un cop han passat el procés de selecció s'organitzen en grups de treball per país de destí i l'activitat de l'ONG del Sud que els acollirà (social, de construcció, agrícola, educativa, sanitària). Dos de cada tres voluntaris són dones, predominen les persones amb estudis universitaris i la mitjana d'edat està al voltant dels 25 anys.

Tot i que l'acció directa en un país del Tercer Món es realitza a l'estiu, aquest programa de cooperació té una durada total de 15 mesos, dividits en tres fases en les quals la formació i la sensibilització social juguen un paper rellevant. Durant la primera fase, que té una duració d'uns sis mesos, els voluntaris reben cursos d'aproximació i aprofundiment sobre les desigualtats Nord-Sud i, alhora, cerquen d'aconseguir recursos per ajudar a finançar el projecte de l'ONG local que els acollirà i part de les despeses de viatge.

L'experiència del camp de solidaritat representa la segona fase del programa. Per a la Sara Torres, una pedagoga de 26 anys que el més d'agost anirà amb un grup de 9 joves a Bangladesh, aquest serà el primer cop que participa en un projecte de cooperació internacional. "Vull anar a un país del Tercer Món per conèixer de primera mà el que m'han explicat sobre la realitat", raona. La Sara creu que el "caliu humà" serà un dels valors que trobarà col·laborant amb dones d'una cooperativa tèxtil de Bangladesh. Considera que la feina més útil la fas "després, a la tornada, explicant el que has vist i viscut". De fet, la sensibilització social, és a dir, difondre l'experiència del camp de solidaritat amb una reflexió personal més elaborada és la tercera fase dels camps de solidaritat. Després de l'estiu els voluntaris preparen material escrit i audiovisual per tal d'explicar de forma didàctica a escoles, associacions, universitats, mitjans de comunicació o als mateixos amics i familiars, la realitat que han viscut, donant una visió constructiva de la situació en el Tercer Món.

Jordi Cardona, objector de consciència i estudiant d'enginyeria de 26 anys, ha participat en camps de solidaritat a Xile, Senegal i Gàmbia, i posteriorment ha col·laborat en tasques d'ajut humanitari a Bòsnia. Defineix la solidaritat "com un valor en si mateix, un procés que m'ha permès passar de les experiències personals a pensar en el món com una globalitat". Per a ell, el que fas mentre ets al Tercer Món "és poc en comparació amb el que reps". Actualment, continua compromès amb el Sud coordinant un comitè del SE-

TEM que duu a terme tasques de sensibilització sobre la realitat dels països del Tercer Món a l'àrea metropolitana de Barcelona.

Després de la participació en camps de solidaritat hi ha persones que decideixen optar per un compromís més ferm amb la gent del Tercer Món. Al SETEM també existeix la possibilitat, després d'un rigorós procés de selecció, de cooperar amb ONG del Tercer Món durant un any o més. En aquest cas, ens trobem amb un perfil de voluntari que ja té una experiència prèvia en el món de la cooperació i que, alhora, té una qualificació professional per dur a terme una tasca més concreta. Anna Descalzi és una treballadora social de 24 anys que col·labora en una escola per a gent amb discapacitats físiques i psicològiques en una comunitat rural de l'Equador. Ella creu "en la cooperació que és fruit de la demanda de les organitzacions del Sud". Des que va marxar no havia tornat a Catalunya i, pròximament, se'n tornarà a anar un any més a cooperar a l'Equador. "En tornar te'n adones del que has deixat: la família, els amics, i veus que el temps passa, que no pots compartir amb ells el dia a dia", explica. De la seva experiència a l'Equador ha après a respectar un ritme de vida, uns valors i una cultura molt diferents a l'europea. El que més admira de la gent de la comunitat equatoriana on ha estat cooperant és la concepció del treball en equip per tirar endavant els projectes, "allà més que mai es compleix allò que la unió fa la força".

Mariona Ferrer

L'OBJECCIÓ DE CONSCIÈNCIA A CATALUNYA

Al'antiguetat, els emperadors eren com déus i no es concebia desobeir llur voluntat. És a partir del cristianisme que la consciència personal entra en conflicte enfront d'una llei que es considera injusta. Per als cristians, la

consciència és la veu de Déu i, per tant, ha de ser obeïda abans que qualsevol llei humana. Avui dia, el cas d'objecció de consciència més conegut és el rebuig a la llei d'incorporació al servei militar. Catalunya compta amb una gran tra-

dicció antimilitarista. Com canta el jògler Jaume Arnella en el seu "Romanoço de las quintas", en ordre cronològic hi ha hagut revoltes contra "las quintas", el 1773, a Barcelona; el 1870, contra la llei del general Prim; el 1845, a Sabadell, ciutat del

centuró industrial de Barcelona; i, sobretot, el 1909, la insurrecció popular contra la llei per anar a la guerra de Marroc, durant l'anomenada Setmana Tràgica, la repressió de la qual ocasionà cent sis morts, mil set-cents vint-i-cinc processats militar-

ment i disset penes de mort, cinc d'elles executades. El moviment obrer de l'època, molt influenciat per l'anarquisme, també era profundament antimilitarista. Per tot plegat, quan els parlamentaris catalans varen redactar, el 1931, el projecte d'Estatut d'Autonomia —que fou finalment rebutjat— van escriure: "el poble de Catalunya desitjaria que la joventut fos alliberada de l'esclavatge del servei militar" (Estatut de Núria).

Després de la guerra civil, i durant la dictadura del general Franco, cal esperar fins al 1958: aquest any, un testimoni de Jehovà es declara objector de consciència. És condemnat per sedició a vint-i-tres anys de presó. El segueixen altres testimonis, fins a arribar al centenar, que compleixen llargues condemnes. El problema, però, continua essent desconegut per una gran majoria de ciutadans, perquè no es fa cap mena de pressió.

A l'estiu de 1967 les coses fan un tomb. Al poble de Castelltersol (comarca del Moianès), Lanza del Vasto, deixeble de Ghandi i fundador de l'Arca, una comunitat de no violents situada al sud de França, organitza un campament per explicar les teories pacifistes. Hi participen unes 80 persones —entre les qual em trobo— i des d'aquí s'inicia tota la lluita. Plegats estudiem el tema de l'objecció i, el gener del 71, em declaro objector de consciència no violent. Quan entro a la presó —i amb el suport de la Internacional de Re-

sistents a la Guerra— s'organitza arreu d'Europa una campanya de denúncia i pressió amb marxades, manifestacions, pintades, ocupacions d'ambaixades, etc.

Després de dos consells de guerra i de diversos anys de presó, recupero la llibertat i amb un grup organitzem l'objecció de consciència col·lectiva a Can Serra de L'Hospitalet, població a tocar de Barcelona. El grup també acaba a la presó, però l'estada coincideix amb la mort de Franco i la posterior amnistia. Els grups de suport que en aquell temps es formen a diferents ciutats de Catalunya són el germen de la lluita actual.

Tres eixos motiven la lluita dels objectors. El primer *la consciència*: com a persones dotades de raó obrem amb llibertat i coneixement, però sobretot amb responsabilitat. No hem nascut per complir ordres, sinó per raonar. La consciència ens fa responsables de tots els nostres actes. L'obediència, base de la disciplina militar, endormisca la llibertat i la raó, però en el fons resta la consciència.

El segon eix és *el problema militar*. A partir de la bomba atòmica i el desenvolupament de les armes químiques i bacteriològiques modernes, cap exèrcit pot defensar-nos d'un atac d'aquesta mena. El poder mortífer de les armes ha crescut tant que la ideologia militar propugna el suïcidi mutu com a forma de defensa (teoria de la dissuasió). D'aquesta manera, els exèrcits, que en deter-

minades èpoques es podien considerar com a elements de defensa dels ciutadans, ara es converteixen en una amenaça per a la supervivència de l'espècie humana. La producció i venda d'armes, que és el negoci més important i rendible del món, apareix ara com un negoci criminal de destrucció i mort.

El tercer eix és *la defensa de la vida*. El "no mataràs" absolut i radical és, no només un principi religiós —violat per desgràcia continuament amb les funestes conseqüències històriques que tots coneixem, però de les quals no hem après—, sinó l'únic principi que garanteix la meua vida i la dels éssers que estimo.

Si matar és lícit, tot és permès. Si matar és un crim, aprendre a matar és preparar-se per a ser un criminal quan algú doni l'ordre de disparar. Els marins americans, considerats pels militars les millors tropes d'elit del món, expliquen que en el període d'instrucció "convertim un ésser humà en una criatura capaç de respondre automàticament a una ordre. Els temperaments no militars es converteixen en vuit setmanes en mentalitats disciplinades i agressives, preparades per a matar".

Per paradoxal i estrany que sembli, els objectors són a la presó perquè no volen aprendre a matar i allí se'ls envolta d'assassins i criminals en una mena de còctel al·lucinant.

Juntament amb Alemanya, l'estat espanyol és en aquests moments el que compta amb més objectors d'Europa.

Més d'un 30% dels joves cridats a fer el servei militar, s'hi neguen tot declarant-se objectors. A Catalunya aquest fenomen agrupa un 46% de la lleua. Al País Basc la xifra és un xic més alta, i ambdues comunitats són els motors de la lluita per l'objecció a l'Estat espanyol. L'objecció de consciència, freqüent en la tradició dels països anglosaxons protestants, ha arrelat aquí amb una gran força tot i la seva curta història.

El problema es complica pel fet que tres-cents joves insubmisos, bascos en gran part, es consumeixen a les presons de l'estat per haver-se negat a fer "la mili" i la prestació social substitutòria, que consideren un càstig. Tres mil insubmisos estan processats i colapsen els jutjats, desbordats ja de per si, tot esperant el judici. En total es considera que hi ha deu mil insubmisos, la qual cosa constitueix un dramàtic rècord europeu.

A Catalunya, fent honor al seny, la majoria de jutges ha evitat empresonar els insubmisos, s'han aplicat condemnes de menys d'un any que no obliguen a entrar a la presó i s'han dictat, fins i tot, diverses sentències absolutòries. Això ha creat un problema jurídic de solució difícil. Per aquest motiu i, malgrat els nombrosos judicis pendents, el nombre d'insubmisos catalans presos no arriba ara com ara a la desena.

Pepe Beúnza

DOSSIER

ELS JOVES I L'ECOLOGISME

La percepció que la societat té de l'ecologisme ha variat substancialment en els últims temps. Fa tan sols vint anys una gran part de la població percebia els ecologistes com una colla de grenyuts contraris al progrés de la humanitat. Avui dia, en canvi, poques persones han deixat d'adonar-se que els recursos naturals no són inesgotables i que el respecte pel patrimoni natural és una de les condicions de supervivència de la civilització. Les conseqüències del desenvolupament actual són a la vista de tothom: efecte hivernacle, pluges àcides, empobriment de la capa d'ozó, contaminació dels sòls i de l'aigua, augment de la desertització, accidents nuclears i químics i un llarg etcètera. S'ha estès arreu la noció de responsabilitat de l'espècie humana en el manteniment de l'en-

vironament: l'ésser humà pertany a la Terra, no al contrari. Els grups ecologistes tenen en comú la convicció que els problemes s'han de resoldre en el marc d'un enfocament global, la qual cosa no exclou, més aviat al contrari, les actuacions locals.

A les societats occidentals, gran part dels joves ha viscut un cert deserció de la política tradicional, paral·lel a un augment de la sensibilitat ecologista, que s'ha traduït en un major interès per les organitzacions no governamentals que vetllen pel manteniment del patrimoni natural. Catalunya no és pas una excepció a aquesta tendència. A continuació presentem dues de les organitzacions ecologistes amb més incidència en el país.

Greenpeace. Va néixer l'any 1971 quan un grup de joves canadencs va aconseguir aturar les proves nucle-

ars del govern dels Estats Units al nord del Pacífic. L'adopció de l'acció directa l'ha convertida en una de les organitzacions més conegudes arreu del món. L'any 1984 es va implantar a l'Estat espanyol, i aviat va obrir a Barcelona una oficina de suport logístic als vaixells que navegaven pel Mediterrani, oficina que no tardaria a atènyer un desenvolupament propi. Les activitats dels joves voluntaris de Greenpeace tenen dues vessants: fer conèixer l'organització i reclamar canvis als agents que els poden dur a terme. L'oficina catalana té els mateixos objectius que l'organització a nivell mundial i desenvolupa les mateixes campanyes que a la resta del món, ja que la convicció que els problemes ecològics no respecten les fronteres estatals és un dels puntals de Greenpeace. En l'últim any, arran d'aniversaris sinistres

com els d'Hiroshima i Nagasaki i el de l'enfonsament del Rainbow Warrior, així com a causa de les proves franceses a l'atoll de Mururoa, l'organització ha posat èmfasi en el perill nuclear. A banda de l'acció directa, Greenpeace elabora informes tècnics, investiga les causes de les agressions al medi ambient, ofereix alternatives i col·labora en l'educació ambiental.

Depana. La Lliga per a la Defensa del Patrimoni Natural és un grup ecologista sorgit l'any 1976 per cobrir un buit en la salvaguarda i la restauració del patrimoni natural de Catalunya, tant pel que fa a espais com a espècies concretes. Depana defensa el dret de tot ciutadà a viure en un país ambientalment saludable i a tenir una millor qualitat de vida, i per aconseguir-ho proposa una renovació del model actual de

desenvolupament. Tot i que és coneguda sobretot per les campanyes de defensa i conservació (Delta de l'Ebre, Montseny, Collserola, Aigües-tortes), Depana dedica també part dels seus esforços a l'estudi i la recerca de la natura. Està dividida en grups de treball, dedicats a problemes concrets com ara el tràfic d'animals o la reducció de residus. Entre les seves actuacions podem esmentar els campaments infantils de descoberta de la natura, la reintroducció a Catalunya de la polla blava (*Porphyrio Porphyrio*) o la restauració puntual dels boscos de ribera.

L'any 1992, Depana es va convertir en una lliga que agrupa les dues associacions ecologistes més importants de Catalunya. Actualment compta amb uns 5.000 associats, la majoria dels quals són joves. Entre les entitats d'abast regional que són membres de Depana amb caràcter fundacional podem destacar-ne dues: l'ADENC i la IAEDEN. L'associació per a la Defensa i l'Estudi de la Natura (ADENC), amb seu a Sabadell, centra els seus esforços a l'àrea del Vallès: du a terme accions concretes com la campanya contra les deixalles inútils o contra el Quart

Cinturó, l'organització d'excursions amb bicicleta, de cursos sobre geologia, etc. Per la seva banda, la Institució Altampordanesa per a l'Estudi i Defensa de la natura (IAEDEN), amb seu a Figueres, ha tingut un paper decisiu en la declaració del parc natural dels Aiguamolls de l'Empordà com a espai protegit, i vetlla per la conservació d'altres espais en perill, com ara Cap de Creus. Aquestes associacions ecologistes no són entitats juvenils, però la majoria dels seus integrants són joves. L'obertura de nous canals participatius —al marge de traves burocràtiques— i

la possibilitat de treballar en accions concretes a favor del patrimoni comú fan que el nombre de joves que s'interessen i treballen per l'ecologisme augmenti any rere any. Com diu un eslògan de Greenpeace: "Si l'opinió pública pressiona, els governs han d'escoltar". En aquest sentit, cal precisar que un dels àmbits on molts joves se senten a gust actuant com a opinió pública és l'ecologisme.

Vicenç Pagès Jordà

DOSSIER

EL CP'AC, UNA ALTERNATIVA A L'ATUR JUVENIL

L'atur és un dels reptes més greus d'aquest final de mil·lenni. Són moltes les empreses que redueixen les plantilles i prefereixen arribar a acords mercantils en comptes de fer contractacions laborals. Paral·lelament, les grans empreses tendeixen a desprendre's de part dels processos productius i a subcontractar-ne de petites. Els llocs de treball garantits per a tota la vida es troben en perill d'extinció. Molts joves estan sense feina, no per falta de preparació o de capacitació professional, sinó perquè l'oferta de treball supera la demanda de les empreses. Actualment, per a un ciutadà sense feina pot ser més fàcil i ràpid crear una petita empresa, dinàmica i versàtil, que no pas esperar que una de gran creï un lloc de treball a la seva mida. Les empreses d'autoocupació, és a dir, aquelles en les quals els promotors —generalment joves— no aporten només el capital, sinó que s'incorporen plenament en la gestió i el funcionament ordinari, s'estan convertint en una alternativa real a l'atur. L'escàs volum d'aquestes empreses pot ser un avantatge decisiu: l'estructura flexible els permet assumir les oscil·lacions del mercat i canviar fàcilment d'activitat. D'altra banda, no requereixen grans inversions, no sols per la magnitud de l'empresa, sinó perquè se solen localitzar en el sector de serveis. Però no n'hi ha prou de tenir una bona idea per crear un negoci viable, sinó que calen coneixements tècnics, empresarials, financers, etc. L'experiència demostra que no són

poques les empreses que topen amb problemes pràctics d'envergadura: inicia la producció o l'oferta de serveis sense una mínima planificació, ensopeguen amb tràmits administratius, etc.

A Catalunya, un país amb una gran tradició empresarial i comercial, les empreses amb menys de 25 assalariats donen feina al 45% dels treballadors en actiu. Davant del buit existent en l'assessorament a joves amb idees per crear empreses, el 1987 va néixer el Centre de Promoció i Gestió d'iniciatives d'Autoocupació Juvenil de Catalunya (CP'AC). En menys de deu anys, aquesta associació sense ànim de lucre ha contribuït a la creació d'unes 300 empreses, la majoria societats civils i limitades, cooperatives i empresaris autònoms.

El CP'AC s'ha especialitzat en la creació de microempreses, és a dir, empreses amb menys de deu treballadors. Al promotor de l'empresa no se li exigeixen coneixements específics. Per regla general, les aptituds dels promotors se centren més en l'activitat que volen desenvolupar que no pas en la gestió de l'empresa. No solen disposar de recursos econòmics, i sovint cal donar cos a les seves idees inicials, de vegades molt primàries. Gràcies a la col·laboració d'entitats privades i institucions públiques, el servei és gratuït per al promotor.

El Centre de Promoció i Gestió d'Iniciatives d'Autoocupació Juvenil de Catalunya ofereix suport tècnic perfeccionat a partir de la pràctica amb casos semblants, formació d'empre-

nedors definida en funció dels usuaris i un seguiment personalitzat en l'estudi de viabilitat. A partir de la pròpia experiència, el Centre ha dissenyat un mètode propi, que parteix de la necessitat de personalitzar les actuacions per aconseguir que les intervencions siguin eficaces: contacte inicial, recollida de dades, anàlisi del projecte, diagnòstic inicial, pla de treball, formació empresarial, pla d'empresa, suport en la recerca de recursos, suport en la posada en marxa de l'empresa, seguiment en les primeres etapes i, si escau, manteniment del seguiment fins a la consolidació de l'empresa. Tot i que el nombre de fases depèn de cada projecte, n'hi ha dues de definitives. Una la del diagnòstic inicial, que destaca els punts forts i els punts febles de quatre grans àrees de l'empresa: comercial, tècnica, recursos humans i econòmicofinancera. L'altra fase important comprèn l'elaboració del pla d'empresa, que recull les dades necessàries per garantir la inexistència d'errors en la definició inicial.

Després d'anys de treballar com a consultors per a la creació d'empreses, el personal del CP'AC coneix perfectament quines són les demandes d'informació més freqüents dels promotors d'empreses. Així doncs, es troba capacitat per editar un llibre com *Passos i costos per a la posada en marxa d'un projecte d'autoocupació*, que actualment ha arribat a la quarta edició. El llibre, que conté un annex on consta quins documents oficials són necessaris per realitzar els passos descrits, respon

interrogants com: per on puc començar? quant em costarà? quines ajudes de l'administració pública puc rebre? com puc saber si el meu projecte és viable? quines obligacions fiscals tindrè?

Un altre producte dissenyat i produït pel CP'AC és el joc de simulació *Com crear una empresa*, que permet als participants aprendre com es desenvolupa un projecte empresarial des de la primera idea fins a la constitució legal. El joc simula el procés de creació d'una petita empresa i posa èmfasi en els conceptes d'iniciativa, recerca de recursos, col·laboració i relació entre promotors i assumptió del risc.

Bona part de l'èxit de la recuperació econòmica depèn del correcte funcionament de les empreses d'autoocupació, així com de la capacitat de planificació i de gestió dels seus empresaris en un entorn cada vegada més complex i canviant. El suport tècnic que rebin les persones que tenen més idees per crear empreses que no pas coneixements i experiència de gestió pot ser decisiu en la configuració d'un teixit empresarial sòlid i competitiu.

Centre de Promoció i Gestió d'Iniciatives d'Autoocupació Juvenil de Catalunya. c. Vallespir, 189-191, 08014 Barcelona. Tel. (34-3) 490 88 60 - Fax (34-3) 490 79 70

Àngel Mauri

CAN XATARRA, UNA ALTERNATIVA A L'ATUR I LA MARGINACIÓ

Als seus inicis, el 1983, l'entitat barcelonina Can Xatarra va treballar per la inserció sociolaboral de joves amb problemes al cor mateix d'una de les zones més degradades de la ciutat, la part sud del barri del Raval.

La idea inicial del projecte sorgí de les inquietuds socials i ecològiques de l'animador del Casal de Joves del Raval, barri on va néixer i créixer. Va constatar que mentre la ciutat llençava tota mena d'objectes encara valuosos, i el país importava paper vell i ferralla per valor de centenars de milions de pessetes, molts joves entre els 16 i els 25 anys es trobaven abocats a l'atur forçós. Al barri del Raval, a més, aquesta realitat s'emmarcava en un àmbit secular d'oblit, misèria i marginació, brou de cultiu de la delinqüència, que sol arrelar en marcs com aquests.

Basant-se en una idea senzilla i en uns quants conceptes d'ecologia elemental, va posar en marxa un taller-escola construït a partir del que la ciutat llença. Dos aspectes van motivar-lo. L'un estrictament material: fer útil el que la ciutat refusava revalorant-ho amb treball i enginy. L'altre formatiu: oferir un ambient adequat d'ensenyament incidental que permetés aprendre fent, tot combinant la formació amb el treball. A més d'oferir als joves una mostra d'afecte i solidaritat, és vital que aprenguin a confiar en la pròpia capacitat de treball i transformació, fent-los sentir útils a la comunitat. Una altra idea important és aprendre a treballar col·lectivament i a experimentar que l'aprenentatge i el treball poden enfocar-se de forma cooperativa.

L'Àrea de Joventut de l'Ajuntament de Barcelona va incloure aquest projecte en el Segon Pla d'Ocupació Juvenil. S'obtingué la cessió d'un espai —una antiga fàbrica del segle XIX— al carrer de les Tàpies, just al mig de la zona sud del Raval, i el dia 5 d'octubre de 1983, s'obriren les portes del local —deteriorat del tot— amb 18 joves i 3 monitors. Un cop allí, mentre un grup anava habilitant l'espai i els tallers, un altre concertava la recollida d'objectes vells, els classificava, desballestava, reparava o

restaurava, per tal de vendre'ls després.

Al cap de dos anys de funcionament precari, durant els quals s'intentà endegar una cooperativa juvenil de reciclatge, s'establí un conveni amb la Diputació de Barcelona per a fer un curs de restauració de mobles i ebanisteria. Finalment, l'Institut Nacional de Empleo (INEM) va reconèixer Can Xatarra com a Centre de Formació Ocupacional. S'homologaren quatre especialitats en l'ensenyament d'oficis: restauració de mobles, ceràmica, reparació d'electrodomèstics i elaboració artesanal de joguines. Paral·lelament continuaven els cursos d'educació compensatòria per als joves que ho necessitaven.

El 1985, per dotar el centre d'un marc jurídic adequat, el grup fundador de Can Xatarra va formalitzar una associació contra l'atur i la marginació juvenil. Posteriorment, i pels convenis signats amb el Departament de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya, van fer-se obres d'infraestructura per adequar l'equipament i portar a terme d'una manera digna les activitats de l'Associació. S'organitzà també una biblioteca i un espai permanent d'exposicions amb mostres del treball dels alumnes.

Actualment, a Can Xatarra hi ha 21 programes homologats de Formació Ocupacional, dels quals se'n fan cada any a l'entorn de 10: cursos de tècniques diverses de restauració i manteniment d'edificis, d'artesanies especialitzades, de reciclatge de paper, de disseny i retolació assistits per ordinador i de gestió d'empreses.

A partir dels 90, i dintre de les polítiques actives de treball, —les dels programes d'Escoles Taller i Cases Ofici de l'INEM— l'Associació ha dut a terme projectes que han fet possible la formació laboral de molts joves entre els 16 i els 25 anys. D'altra banda, a través de convenis amb el bisbat de Barcelona, la Diputació i altres entitats, s'han restaurat a Barcelona: un arxibanc del cadirat gòtic de la Catedral; dos altars policromats, els llums, vitralls i instal·lació elèctrica de l'església dels Sants Just i Pastor; peces del mobiliari mo-

derista de l'Hospital de Sant Pau i, també, del Palau Can Mercader de la ciutat de Cornellà on, gràcies al conveni amb l'Ajuntament, s'ha donat suport tècnic per a constituir un taller-escola de restauració. Del 94 al 96 s'ha rehabilitat, al barri del Raval, la capella de Sant Llützer a fi de convertir-la en un equipament ciutadà on puguin fer-se activitats socioculturals que afavoreixin l'entorn.

Des de fa temps, Can Xatarra col·labora amb entitats germanes d'altres països de la Comunitat Europea, sobretot belgues i franceses. A les activitats intensives de formació, s'han acollit joves estrangers, fet que ha comportat l'intercanvi de tècniques i metodologies de treball. Com a resultat d'això, s'han establert diversos convenis de cooperació comunitària dins el programa *Horitzon II*, per tal de fer servir els recursos endògens de l'entorn natural i l'agroturisme, amb l'objectiu de reinserir 30 joves de col·lectius desfavorits. En aquesta acció transnacional, col·laboren entitats de Còrcega i Montpeller. En la mateixa línia, i dins del marc d'iniciatives cofinançades per la Comunitat Europea —juntament amb entitats franceses, italianes, irlandeses i portugueses— Can Xatarra també col·labora en el programa *Youthstart 1995-1997*, amb el projecte anomenat *Cronos*, adreçat a 75 joves europeus d'entre 16 i 19 anys. Es tracta de rehabilitar, amb criteris ecològics, una masia o poble abandonats i desenvolupar-hi l'ús d'energies renovables. El projecte té com a objectiu la creació d'un àmbit europeu que ofereixi serveis d'alberg juvenil i fomenti la creació de microempreses que gestionin aquest espai i les activitats de turisme rural, energies alternatives i horticultura biològica que s'hi facin.

Actualment, a més d'ensenyament tècnic, es continua oferint la formació complementària als alumnes amb carències, així com l'oportuna orientació sociolaboral.

En finalitzar l'etapa formativa, i en el programa *Nous Emprenedors*, Can Xatarra actua com un "viver d'empreses", perquè durant un temps ofereix espai, infraestructura,

maquinària, suport i assessorament en la posada en marxa dels projectes microempresarials proposats pels alumnes.

Davant del treball fet en aquests anys, l'Associació ha iniciat un procés d'extensió territorial i, el 8 de febrer d'enguany, s'ha inaugurat una nova seu en un barri perifèric de la ciutat de Tarragona. Allí s'ha endegat el programa *Tarragona Ones de Futur* que està cofinançat per la Comunitat Europea. L'objectiu d'aquest programa, que durarà un any, és millorar la qualitat de vida i col·laborar en la inserció laboral de 20 joves amb problemes de fracàs escolar. Una de les característiques innovadores d'aquest programa és el treball de camp que vincularà vora cent persones de l'entorn dels joves per tal que avaluin la incidència de la seva tasca en la millora de la qualitat de vida familiar. Els joves faran feines d'aplicació a la pròpia llar: es tracta de pintar-la, arreglar-ne el mobiliari o adobar-la. També faran, a les cases que ho necessitin, petites feines de restauració.

Un altre projecte immediat, que té com a base l'experiència acumulada dins l'àmbit de la Formació Ocupacional, és la posada en marxa d'una fundació per a l'ajuda al desenvolupament, que aviat començarà la seva acció probablement dins l'àrea d'Amèrica Central i del Sud.

Com a valoració global del treball portat a terme per Can Xatarra val la pena dir que, en els seus 13 anys d'existència, s'han dut a terme més de 100 programes formatius, s'han format més de 2.000 persones, s'ha incorporat al món laboral més del 50% del col·lectiu que ha rebut formació i s'han creat més de 50 microempreses. A més de peonera en la promoció activa de la recollida i el reciclatge de materials —fet plenament assumit avui dia per l'administració— Can Xatarra s'ha consolidat com a Escola de Formació Ocupacional en constant evolució i com a eina eficaç per a la reinserció sociolaboral de joves amb problemes.

Jordi Alemany

EL PARC CRETACI, UNA PORTA OBERTA AL MÓN DELS DINOSAURES

Per al geòleg, una de les característiques que defineixen els Països Catalans és precisament la seva diversitat. En efecte, a les nostres contrades estan representades totes les eres geològiques, des de les roques formades quan la Terra era jove fins a sediments que contenen restes d'homínids de 350.000 anys d'antiguitat. A Catalunya, hi ha en especial una zona on la geologia se'n mostra sobre el terreny amb una majestuositat singular. La comarca del Pallars Jussà és, des de fa molt de temps, un dels escenaris geològics més visitats per estudiants i professionals d'arreu del món.

Les restes paleontològiques que es troben en aquesta comarca també són objecte d'atenció i estudi per part de molts paleontòlegs. Tota mena de closques d'invertebrats, restes de pòngids i de petits èquids i, sobretot, restes de dinosaures són els principals testimonis de la fauna d'èpoques pretèrites.

Sense cap mena de dubte, però, les restes que més interessen i fascinen són les de dinosaure que es troben a la conca d'Isona-Tremp, altrament coneguda com la Conca Dellà. Aquestes restes ens parlen d'un territori completament diferent de l'actual.

Ens trobem a 67 milions d'anys enrera, en el període del Maastrichtià. Els Pirineus tot just es comencen a aixecar, les serres de Sant Corneli i del Montsec comencen a emergir i entremig d'aquestes dues serralades, els dinosaures habiten la Conca Dellà.

La Conca era una plana costanera oberta cap a l'oceà Atlàntic, que estava protegida de la mar oberta per cordons litorals sorrencs. Entre la ter-

ra ferma i la zona litoral s'estenia una tranquil·la llacuna d'aigües salobres. El temps que feia llavors era ben diferent del d'ara. El clima era tropical, humit, amb una vegetació exuberant.

Aquest fou l'escenari que varen habitar durant un període d'uns dos milions d'anys els dinosaures de la Conca. Les restes d'aquest passat remot ens parlen d'una sorprenent diversitat (s'han trobat restes de fins a sis dinosaures diferents) i de la presència d'un dinosaure fins ara completament desconegut per a la ciència: es tracta del *Pararhabdodon isonensis*, un dinosaure ornitòpode que només habitava a la Conca Dellà.

Tot aquest paisatge de la Conca a finals del Cretaci ha quedat fossilitzat en forma de diferents roques sedimentàries. És dintre d'aquestes roques, deformades i redreçades arran de l'aixecament del Pirineu, que trobem avui dia les restes dels dinosaures que varen viure en aquesta regió.

A més de les troballes d'ossos fossilitzats, són molt importants els jaciments d'ous de dinosaure de Basturs i Llordà, des d'on s'han pogut extreure valuoses conclusions sobre el mode de vida de certs dinosaures. També cal fer esment dels encara poc estudiats jaciments de peïjades de la Conca, que de ben segur aportaran dades molt interessants sobre els dinosaures que habitaren aquest territori.

Conèixer més de prop el món dels dinosaures del Cretaci superior ja no és una tasca únicament a l'abast dels especialistes, sinó que s'ha convertit en una proposta amena i divertida per a tota mena de públics. Des del

proppassat mes d'abril, més de 6.000 persones han visitat el Parc cretaci i el Museu de la Conca Dellà, un centre de difusió del món que habitaren els dinosaures del Pallars Jussà ara fa 65 milions d'anys.

Tots aquests jaciments, més el Museu de la Conca Dellà, conformen els eixos fonamentals del Parc cretaci. Com es troben els ossos, on n'hi ha i on no; recompondre la història geològica i, en definitiva, gaudir de la natura tot descobrint aspectes fins ara desconeguts. Aquestes activitats i d'altres igualment interessants són les que es poden dur a terme al Parc cretaci.

Però, encara que l'oferta del Parc sigui fonamentalment de caràcter lúdic, les circumstàncies que envolten la concepció i el naixement d'aquest projecte se situen en un àmbit molt més profund, marcat per la profunda crisi econòmica i demogràfica que afecta el món rural català.

En aquest sentit, el Pallars Jussà en general és una comarca en la qual es posen de manifest molts dels aspectes que conformen la problemàtica del món rural. A tall d'exemple, només cal recordar l'alarmant tendència cap al despoblament que pateix la Conca Dellà. Malgrat tot, compta amb un potencial turístic que pot afavorir el seu desenvolupament en un termini relativament curt.

El Parc cretaci és una iniciativa que pretén promoure el desenvolupament de la Conca Dellà a partir de la potenciació dels seus recursos naturals i culturals, i especialment dels valors patrimonials més específics i significatius d'aquest territori: la ciutat romana d'Aeso i els testimonis dels dinosaures del Cretaci, els darrers que van existir a la Terra.

La idea de promoció turística de la Conca Dellà ha anat prenent cos arran de la pròpia situació socioeconòmica que ha viscut el municipi darrerament, amb les diverses campanyes d'excavacions arqueològiques i paleontològiques, i sobretot a partir de l'elaboració del Pla de desenvolupament Municipal d'Isona i Conca Dellà.

En aquest pla, a més de constatar-se la seva riquesa patrimonial, es defineix un projecte de futur per a la Conca Dellà, que passa pel foment d'estratègies de dinamització del turisme cultural i ecològic, partint d'infraestructures i serveis que garanteixin un desenvolupament sostenible, respectuós amb l'entorn. Així neix el Parc cretaci.

Al voltant d'aquesta iniciativa estan començant a sorgir diversos petits projectes de serveis al visitant que permeten enriquir i diversificar l'oferta i generar una vida econòmica actualment molt limitada i endogàmica. Per tant, el Parc cretaci neix amb la voluntat de ser un multiplicador d'efectes i no un projecte tancat i finalista.

Amb la posada en marxa del Parc cretaci s'ha assolit, doncs, una fita significativa dintre del desenvolupament del Pallars Jussà en general, i de la Conca Dellà en particular. Això representa el punt de partida d'una ambiciosa estratègia que pretén tant la recuperació del patrimoni local com la implicació de la població en un projecte de promoció social, econòmica i cultural.

Josep Capdevila

ENTREVISTA

UNA DONA DE LLETRES: CARME SERRALLONGA

Per definir Carme Serrallonga gairebé cal crear una figura nova, si més no dins del món de les llengües romàniques. Ens referim al "Men of Let-

ters", literalment l'"home de lletres", que el fervor del nou feminisme de la segona meitat del nostre segle, el "Women's Lib", ha pres molta cura de feminitzar ("Woman of Letters") i

atorgar-lo, per exemple, a Virginia Woolf. Nascuda a Barcelona, concretament al barri de Sant Martí de Provençals, el 1909, Carme Serrallonga és, al nostre entendre, el

que és i pot ser una dona de lletres.

Sóc filla d'un matrimoni no massa corrent: la mare tenia dinou anys i el pare vint-i-un quan es van casar. Jo

vaig néixer quan la mare en tenia vint-i-dos. Molt aviat, el pare se'n va anar a fer les amèriques i la mare va haver de tornar a casa dels seus pares, uns fabricants de begudes gaseoses. El pare va retornar quan jo tenia set anys i em va resultar un estrany. Jo m'havia passat aquells anys veient a les fotografies un home ben plantat, molt jove, i, tot d'una, tenia al davant un home calb i molt més gran. De tota manera, la mare va creure que jo necessitava la figura paterna i van reprendre la vida familiar. Vam viure un temps a Vilafranca del Penedès, perquè el pare era el comptable d'una empresa d'exportació (vins i fruits secs) d'allí.

Va arribar, però, el 1918, que no sols va suposar la fi de la Gran Guerra, sinó també una passa de grip, més semblant a una pesta, també al Penedès, com a tot arreu. El pare mor en aquell any i, per tant, la mare i la filla retornen a Barcelona. Trobem, doncs, la futura dona de lletres —que quan va a l'escola de barri a Sant Martí de Provençals ja sap llegir— en una mena d'Ur col·lectiu feminista (àvia, mare, filla) tan sols esquitxat per la presència d'un oncle matern que, per dir-ho suau, anomenarem excèntric. Per altra banda, als deu anys, apareix una síndrome que explica moltes carreres lletraferides: una afecció intestinal que la retè força temps al llit on llegeix incessantment. El metge de capçalera, el Dr. Comes, recomana estudis per a aquella nena tan lectora, una recomanació no gaire coherent a l'època.

Hi ha antecedents lletraferits, culturals i lingüístics a la meua família. El meu avi patern, un home modest, tenia molts llibres i fins i tot retallava dels diaris els fulletons i se'ls enquadernava. El pare sabia italià, francès i una mica d'anglès, s'interessava per la fotografia i, a més, em va regalar un teatri d'aquells que publicava la impremta Seix i Barral. Era *El mercader de Venècia*, de Shakespeare, en castellà, amb el qual vaig jugar i jugar. No vaig jugar mai amb nines, tant sols les feia servir d'espectadores del teatri que tant servia per a l'obra *shakespeareana* com per a tot tipus de representacions.

A l'escola de barri segueixen les monges escolàpies i set anys a l'Escola Francesa, no sense l'amenaça paterna latent d'una, diguem-ne, carrera comptable, de tenidoria de llibres. Després, desapareguda la figura paterna a les grapes de la grip, hi ha l'amenaça d'estudis de farmàcia.

No m'agradaven gens els números. Tan sols m'agradava l'àlgebra. A la classe de química vaig llegir *L'Atlàntida* de Verdaguer. Una assignatura,

la química, que vaig suspendre, mentre treia bones notes de les assignatures de lletres.

Vençuts tots els esculls familiars, entra a la Universitat de Barcelona per estudiar Filosofia i Lletres, una carrera que incloïa filosofia, història, hebreu, grec, llatí, àrab...

Vaig tenir de mestre Jaume Serra Hünter de filosofia, com a professor interí, fins que va arribar Joaquim Xirau, un professor extraordinari. Les seves classes eren, a més, com un espectacle: vibrants, magnífiques. També teníem de grec en Sagalà, un home a qui els seus col·legues no saludaven perquè durant la Dictadura de Primo de Rivera no havia volgut signar una petició a favor d'uns represaliats catalans. Va ser en Sagalà qui, en un examen que constava d'una traducció de Plaute, on sortia un "prínceps" que tots els altres alumnes van traduir per "príncep" i jo per "el primer", em va dir que jo tenia l'instint de la llengua.

El juny de 1932 acaba els estudis universitaris, que completa amb classes als Estudis Universitaris Catalans, i llatí a la Fundació Bernat Metge, i, al setembre d'aquell any, ja és cridada pel mític doctor Jaume Estalella, per formar part del professorat de la seva creació: el no menys mític Institut Escola, ubicat de moment al parc barceloní de la Ciutadella. En aquesta institució emblemàtica de la Generalitat de Catalunya s'insistia, a més dels continguts merament informatius, en els aspectes formatius dels alumnes.

El doctor Estalella era molt possessiu i no li va agradar gens quan vaig dir-li que volia fer el doctorat, per la qual cosa calia passar un curs a Madrid. Em va amenaçar que perdria el meu lloc a l'Institut Escola, però a mi em semblava que una carrera com la meua sense un doctorat era incompleta.

A Madrid, Carme Serrallonga viu en un indret no menys mític, a la Residència de Señoritas de la Residència de Estudiantes lorquiana, daliniana, del carrer Fortuny. Literalment passava per sota la seva finestra, dia sí, dia també, un Unamuno entotsolat, perorant, seguint un pas enrera per un acòlit que no deia un mot.

Recordo especialment la directora, Maria de Maetz, i un conferenciant que després va ser president del govern, Alcalà Zamora. En aquell doctorat també vaig anar a classes de Tomás Navarro, el filòleg, Menéndez Pidal, Claudio Sánchez Albornoz. També vaig assistir a dues conferències magistrals: la de Madame Curie, una dona impressionant, de veu fina, i la de Paul Valéry, d'ulls bla-

vissims, de gestos fins. I també les de Jorge Guillén i de Pedro Salinas... Tot plegat, inoblidable.

Un cop a Barcelona, retorna a l'Institut Escola (una institució que, pel que feia a centres, ja era tricéfala), ara al barri de Sarrià. I la Guerra Civil, i aquell 1939 quan les campanes, per dir-ho com el poeta Carles Riba, ja no eren descalces, ans repicaven per al general Franco. I ben aviat, un altre mite de la societat catalana del qual Carme Serrallonga ha estat far, farera i guia: l'Escola Isabel de Villena.

No vam tardar ni una setmana, un cop acabada la guerra, a pensar de fundar l'escola Isabel de Villena, el Villena, com es deia popularment. La mare em va dir que m'ajudaria si creia que allò podia tenir futur. Els professors no cobràvem res, prou feina teníem a pagar el lloguer del local. Per la meua part, quan a les sis de la tarda sortia del Villena, feia un parell de classes particulars, perquè em feia angúnia no guanyar ni cinc. L'escola molt a poc a poc va anar prosperant; van entrar més alumnes, professors nous —els antics ho havien anat deixant per motius econòmics. El retorn d'exiliats a Catalunya va fer que hi hagués una part de l'alumnat fet de l'exili, podríem dir-ne, o, senzillament, de fills d'emigrants que havien retornat. Hi va haver un cert moment que la meitat de l'alumnat era becat, perquè els seus pares no podien pagar és clar.

(Aquella aventura, la creació de l'escola Isabel de Villena, ja fa temps que ha acomplert els cinquanta anys d'existència i continua. Confiem que sobreviurà l'entrevistada i l'eventual entrevistadora).

L'escriptora Maria Aurèlia Capmany va ser professora del Villena. No vam coincidir a l'Institut Escola on, penso, ella va entrar l'any que jo feia el doctorat a Madrid. Però va ser gent amiga de l'Institut la que va procurar la nostra coneixença. Vam ser molt amigues. A mi m'agradava la seva decisió, perquè sóc, encara ara, una tímida patològica davant de gent que conec poc, per exemple. D'aquesta tímidesa me n'he curat a l'escola, al Villena. La Maria Aurèlia feia classes a Badalona, al col·legi Albéniz i em va dir que li agradaria de treballar al Villena. Primer anava al matí a Badalona a fer classe i, a la tarda, al Villena. Sortíem molt plegades, anàvem a concerts, al teatre, al cinema... Amb la Maria Aurèlia vam parlar interminablement de literatura, del que significava escriure.

En una acotació teatral, diríem "entra la traductora", per afegir més endavant "entra la professora d'orto-

fonia", que en llenguatge llec molts en diem dicció. L'escena comença, per continuar teatralment, amb la creació de l'Agrupació Dramàtica Adrià Gual, —fundada per Ricard Salvat i l'esmentada Capmany— i on la pròpia Carme Serrallonga entra el segon dia. Per aquest motiu, potser, mai no es vol atribuir el títol de fundadora que, per a molts, sembla correspondre-li. Hi ha, però, una acotació germanòfila, que cal consignar.

Durant els meus anys universitaris, tres cops per setmana anava als Estudis Universitaris Catalans, que depenien de l'Institut d'Estudis Catalans. Allí feïem llengua catalana, història de Catalunya. Vaig rebre classes de Pompeu Fabra i, per altra banda, els estudiosos de l'època l'enfilaven cap a l'alemany, cosa que explica que també n'estudiés a la Deutsche Schule de Barcelona. De tota manera, quan ens vam assabentar dels desastres de l'Alemanya de Hitler, vaig cremar tots els meus llibres d'alemany, vaig fer-ne una pira, bo i decidint que no volia saber res de la llengua d'un poble de bàrbars. Amb el temps, el coneixement que en aquell país hi havia hagut gent molt decent, que s'havia oposat a la barbàrie i que no necessàriament eren jueus, entre ells escriptors, em va fer tornar cap a la llengua alemanya. Em vaig comprar una gramàtica i vaig començar a traduir una novel·la. Aviat, però, vaig enfilar-la cap al teatre, perquè els diàlegs curts m'ho facilitaven molt.

Va ser en Ricard Salvat, ja a l'Adrià Gual, qui em va dir que ja que sabia alemany podia acabar de traduir-li la bona persona de Sezuang, de Bertolt Brecht, que jo havia llegit, admirat i començat a traduir. També va ser en Ricard qui em va proposar que, a l'escola, jo prenguéss cura del que en dèiem ortofonia. Ell mateix em va portar un llibre de París, de formació de dicció d'actors, que vaig adaptar per a les meves classes.

Sabem, però, que a més del seu treball a l'escola i, posteriorment, estreta col·laboració encara avui amb Ricard Salvat, a la Companyia Adrià Gual, Carme Serrallonga ha tingut intensa relació amb altra gent important de l'escena catalana, com Josep M. Flotats.

En Josep M. va venir a parar al Villena un estiu, perquè havia suspès el llatí i el grec del darrer curs de baixillerat. Es cosí de la pintora Núria Picas, casada amb l'escriptor Jordi Sarsanedas. A ella se li va acudir que el podria fer aprovar. Li vaig fer classes de grec, al qual es negava en rodó i parlava sense parar tan sols dels seus projectes teatrals, que eren infinits. Li vaig dir que s'apren-

gués l'article grec, que era el que preguntaven quan volien salvar algú. Ni això. S'hi va negar, perquè considerava que, pel que ell volia fer a la vida, no li calia. Naturalment, el van suspendre. I va marxar cap a París poc després i, la resta, ja és prou sabuda.

Va quedar una bona amistat i, després, sí, li he traduït també per a ell un munt d'obres i sovint em visita.

Hi ha una pregunta inexcusable a fer: per què en una vida tan dins dels llibres, de la cultura (goseriem a dir "alta") no ha sentit la temptació d'escriure?

Hi va haver una època de la meua vida que vaig creure que l'amor a la lectura volia dir capacitat literària i vaig escriure poemes i, a més, portava un diari. Aquestes activitats vaig clausurar-les als divuit anys i, tot plegat, va anar a parar al foc. També vaig començar una novel·la que, paradigmàticament, em sembla ara, es titulava Dret i revés. Recordo haver escrit un poema que parlava d'un llac i dels núvols, resultat d'una excursió al Pirineu, fins que em vaig adonar que algú o altre ja ho havia fet i molt millor que jo. És el mateix que em passa amb el piano. M'ha agradat i m'agrada tocar-lo, però

per a mi, sense pensar en ser una virtuosa. Una cosa és ser una bona lectora o, més ben dit, una veritable amant de la lectura, i una altra ser una escriptora. Segurament és una qüestió de vocació, que jo no tinc.

Carme Serrallonga, instal·lada de fa anys en un àtic del barri de Sarrià, prop de les conegudes pastisseries Foix, rellevada ja de la direcció de l'escola Isabel de Villena, el Villena, continua fent classes de llatí a uns alumnes que li han demanat i, en especial, continua essent una lectora infatigable, també una traductora i, encara més, una estudiant. Ara de la

llengua russa, que l'apassiona i, amb el poc coneixement que en té, segons ella, ja li permet, si més no, comprendre l'esperit de la gran literatura russa que, al llarg de la seva vida, ha llegit en traducció. Sens dubte, Carme Serrallonga és una dona de lletres d'aquelles sense les quals aquest país, Catalunya, seria ben diferent.

Marta Pessarrodona

OPINIÓ

LA "CRISI" DE L'ESTAT DEL BENESTAR

És possible establir un cert paral·lelisme entre emergència de l'Estat del Benestar i construcció d'estats democràtics. Mentre el sufragi és censatari, l'Estat del Benestar és inexistent. Quan el sufragi esdevé universal (primer: masculí i adult, més tard: femení, finalment: jove), els partits que pretenen representar els interessos de les majories inclouen en les seves propostes el finançament –i, per tant, la universalització– de la seguretat social.

De fet es produeix un encadenament de processos: un cert ritme de creixement econòmic fa possibles –i estables– les democràcies avançades, les democràcies creen els Estats del Benestar, el Benestar social té una influència positiva sobre la marxa de l'economia, car joves, dones, malalts, aturats, pensionistes i jubilats poden esdevenir "subjectes econòmics": s'amplia, doncs, la demanda efectiva. Els països que han anat al davant en les polítiques de benestar han estat aquells on creixement econòmic i llibertats democràtiques s'han impulsat mútuament. És a dir: els països del centre i del nord d'Europa. El gran instrument de finançament de l'Estat del Benestar és la imposició sobre la renda personal. Cal que la renda creixi per tal que aquest impost tingui sentit.

Naturalment, hi ha altres opcions. La cotització a un fons i la subscripció de pòlisses d'assegurances privades. Històricament, la cotització –voluntària o obligatòria– és la primera opció. Es limita, però, a determinades empreses o sectors. No és universal. Només cotitzen els qui cobren un sou. Ni els pagesos, ni les dones, ni els joves, ni els petits empresaris, etc. ho fan. Cotitzant a mútues, caixes, instituts es pot arribar a cobrar pensions i jubilacions, però, difícilment, es podran construir hospitals, escoles, habitatges, centres d'acollida i espais d'informació. Les assegurances privades individuals són bones (no sempre) per als qui les subscriuen, i ho són (sobretot) per a les grans companyies d'assegurances. Però, ni els infants, ni els joves, ni els discapacitats, ni els qui pateixen llargues malalties, ni les persones de la tercera edat tenen disponibilitats econòmiques suficients per a assegurar-se privadament.

Per què es parla a la dècada dels 90 de "crisi" i no se'n parla a la dècada dels 70, quan la crisi econòmica fou realment important? En 20 anys els canvis han estat considerables: les noves tecnologies tenen dues cares: per un costat, han significat millores en la producció i disminució del treball rutinari, per l'altre han significat la presència de l'atur. I

l'augment de l'atur frena els augments salarials, però dispara la demanda de protecció. En 20 anys, el volum i la intensitat d'ús dels serveis sanitaris, escolars, culturals, assistencials i informatius de l'Estat del Benestar s'han multiplicat, perquè ha crescut la consciència (individual i col·lectiva) que era possible viure més i en millors condicions. Amb menys dolor.

A l'augment de la demanda no li ha correspost un augment simultani del finançament. Les classes mitjanes, seduïdes per la "revolució conservadora" prefereixen pagar menys impostos (i, pagar, en canvi, més primes, més metges, més vigilància privada, més sessions al psicoanalista: prefereixen el guarda de seguretat al policia municipal, o el jardí privat al parc públic). Si els ingressos de l'Estat del Benestar no augmenten, han de disminuir els serveis. És la "crisi". Però no és una crisi inexorable, inevitable, imparable. És el fruit de la decisió de no pagar més, i de votar els partits que diuen que no faran pagar més, que és millor la solució individual, privada.

Ara bé: a mig termini, en la mesura que les classes mitjanes s'estenguin, a causa de la forta mobilitat ascendent (que l'Estat del Benestar justament fa possible), la "crisi" anirà desapareixent, car de nou tothom

estarà interessat a protegir els joves, malalts, accidentats, discapacitats, vells, ja que ni el mercat ni les famílies poden fer-ho dignament.

Catalunya ha participat, de forma especial, en la construcció de l'Estat del Benestar. El fundador i primer director de l'estatal Instituto Nacional de Previsión (INP) fou el català Josep Maluquer i Salvador, que recollí aportacions diverses: des de les del regionalista Enric Prat de la Riba fins a les del socialista Antoni Fabra Ribas.

L'INP autonomitzà les seves estructures: a Catalunya la gestió de les assegurances públiques fou encarregada entre 1910 i 1939 a la Caixa de Pensions (dirigida successivament per Francesc Moragas i Josep M. Boix).

El franquisme trencà el conveni i centralitzà l'INP. Fins a la transició democràtica, l'Estat del Benestar fou feble. Va ampliar-se, lentament, tot assajant de satisfer una demanda social creixent. De 1975 a 1995, ha crescut fortament, impulsat per les forces polítiques catalanes i espanyoles. Ara i aquí, la crisi no és una crisi de maduresa: és una crisi de creixença.

Francesc Roca